

КАТАЛОГ ТИПІВ ОСЕЛИЩ СКОЛІВСЬКИХ БЕСКИДІВ (СХІДНІ КАРПАТИ)

ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ КАГАЛО

ДМИТРО ПАВЛОВИЧ ВОРОНЦОВ

ОЛЬГА ОЛЕГІВНА АНДРЕЄВА

БОГДАН ГРИГОРОВИЧ ПРОЦЬ

КАГАЛО О. О., ВОРОНЦОВ Д. П., АНДРЕЄВА О. О., ПРОЦЬ Б. Г. Каталог типів оселищ Сколівських Бескидів (Східні Карпати) // Наукові основи збереження біотичної різноманітності. – 2013. – Том 4(11), № 1. – С. 43-110. – ISSN 2220-3087.

У статті представлений перший варіант каталогу оселищ геоморфологічного району Сколівських Бескидів (Східні Карпати) та наведені їх еколого-фітоценологічні характеристики. Для території Сколівських Бескидів виділено 63 типи оселищ, у тому числі 7 антропогенних, які належать до 11 екологічних груп. Значна частина виявлених оселищ (28 або 44%) є рідкісними, включені до переліку “Natura 2000” і потребують охорони не лише у межах Сколівських Бескидів, але й в Українських Карпатах загалом.

Ключові слова: оселища, інвентаризація, охорона, Карпати, Сколівські Бескиди

На основі опрацювання матеріалів багаторічних геоботанічних досліджень, проведених на території Сколівських Бескидів (Східні Карпати), а також аналізу європейських схем виділення природоохоронних територій, складено перший (наближений) варіант каталогу природних оселищ (natural habitats) на засадах оселищної концепції збереження біорізноманіття програми “Natura 2000”.

З цієї метою було проведено інвентаризацію природних оселищ Сколівських Бескидів, а також досліджено їхні фітоценологічні, структурні та екологічні характеристики. Також здійснено спробу порівняльного аналізу відповідності конкретних типів оселищ “Natura 2000” до деяких інших типів класифікаційних схем (Emerald, EUNIS, CORINE, Palearctic Habitats Classification), у т.ч. геоботанічного (домінантна, еколого-флористична) та лісотипологічного (схема Алексєєва-Погребняка) напрямку.

Крім того, під час підготовки Каталогу були враховані результати виконання проекту “Визначення і класифікація типів оселищ в Україні: введення стандартів та методології Європейського Союзу (пілотний проект в Українських Карпатах)”, який був підтриманий програмою Міністерства сільського господарства, охорони довкілля та якості харчування Голландії (BBI-MATRA), висвітлені в монографії “Каталог типів оселищ Українських Карпат і Закарпатської низовини” (Проць, Кагало (ред.), 2012).

На нашу думку, такого роду регіональні аналітичні роботи сприятимуть кращій адаптації сучасних загальноєвропейських природоохоронних методик в умовах традиційних українських наукових підходів до обґрунтування засад збереження природного біорізноманіття та створення єдиної екомережі в умовах антропогенної трансформації ландшафтів.

За геоморфологічним районуванням України (Цись, 1962), територія досліджень належить до району середньовисотних моноклінальних хребтів Сколівських Бескидів і займає межиріччя Стрий-Опір й Опір-Мизунка. Головні хребти приурочені до скиб Сколівської, Парашки, Мальманстальської й Зелем'янки. Абсолютні висоти, як правило, понад 1000 м н.р.м., лише окремі вершини перевищують 1200 м н.р.м. (г. Перекоп, г. Парашка) та 1300 м н.р.м. (г. Магура). Схили гірських хребтів зазвичай асиметричні. Головними водними артеріями є річки Стрий та Опір.

Досліджена територія має складну геоморфологічну будову. Для неї характерні різні генетичні типи й форми рельєфу, що сформувалися на неоднорідній геоструктурній основі у своєрідних палеогеографічних умовах.

Характерні особливості геоморфологічної будови Бескидів відображаються на характері територіально-просторового розподілу рослинності (Соломаха та ін., 2004). Широкий діапазон висот зумовлює наявність висотно-зональної поясності у розподілі природної рослинності. Унаслідок складності рельєфу та, відповідно, широкого спектру екоотопів з різними едафічними та мікрокліматичними умовами, виявляється приуроченість окремих типів рослинних угруповань до схилів різної стрімкості та експозиції.

Згідно з геоботанічним районуванням України (Геоботанічне районування..., 1977), ця територія знаходиться в межах Карпатського (Рахівсько-Турківсько-Берегометського) округу букових лісів. Тут виділяють три геоботанічних райони: Боринсько-Славський геоботанічний район смереково-ялицево-букових і ялицево-смереково-букових лісів, Болехівсько-Берегометський район ялицево-букових лісів (Передгорганський підрайон) та Турківсько-Старосамбірський район буково-ялицевих лісів.

Характеристика рослинного покриву території та її флористичних особливостей частково наведена в низці наукових праць (Соломаха та ін., 2004; Кагало, Воронцов, Андрєєва, 2011).

ПІЩАНО-ПІОНЕРНІ ТИПИ ОСЕЛИЩ

1. Силікатні скелясті схили з хазмофітною рослинністю.

Natura 2000: 8220 Siliceous rocky slopes with chasmophytic vegetation.

Emerald: –

EUNIS: H3.11 Middle European montane siliceous cliffs.

CORINE: 62.21 Middle European montane siliceous cliffs.

Pal. Hab.: 62.21 Middle European montane siliceous cliffs.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Asplenietea rupestris* Br.-Bl. in Meier et Br.-Bl. 1934, com. *Polypodium vulgare*, *Potentilletalia caulescentis* Br.-Bl. in Br.-Bl. et Jenny 1926, *Cystopteridion* Richard 1972, *Asplenio viridis-Cystopteridetum* Oberd. (1936) 1949, *Androsacetalia vandellii* Br.-Bl. in Meier et Br.-Bl. 1934, *Androsacion vandellii* Br.-Bl. in Br.-Bl. et Jenny 1926, com. *Asplenium trichomanes*.

Домінантна класифікація. Polypodietum vulgaris, Asplenietum trichomanis, Asplenio (trichomanis)-cystopteridetum (fragilis).

Структура та екологічна характеристика. Природні угруповання скельних розщелин у межах гірських поясів. Сформовані переважно на флішових, карбонатних або силікатних породах. Іноді – як синантропні угруповання у вторинних екотопах (мури, руїни). Оселища цього типу є однією з перших стадій розвитку рослинного покриву в ході первинної сукцесії на відслоненнях гірських порід, що зазнають впливу ерозії.

Видовий склад. *Asplenium trichomanes*¹, *Cystopteris fragilis*, *Poa compressa*, *Polypodium vulgare*.

Поширення. На території Сколівських Бескидів трапляються рідко, на місцях відслонень пісковиків, переважно Ямненської світи. Найбільші локалітети – урочище Тустань, скелі в Ямельниці, Скелі Довбуша.

Загрози. Витоптування унаслідок рекреаційного навантаження.

Природоохоронне значення. Рослинність цього типу оселищ формують угруповання, що трапляються досить рідко на території Сколівських Бескидів.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють в урочищі Тустань на території НПП “Сколівські Бескиди”.

2. Силікатні скелі з піонерною рослинністю союзів *Sedo-Scleranthion* та *Sedo albi-Veronicion dillenii*.

Natura 2000: 8230 Siliceous rock with pioneer vegetation of the Sedo-Scleranthion or of the Sedo albi-Veronicion dillenii.

Emerald: –

EUNIS: E1.11 (E1.12?) Euro-Siberian rock debris swards, H3.6 Weathered rock and outcrop habitats.

CORINE: 34.11 Euro-Siberian rock debris swards.

Pal. Hab.: 34.11 Euro-Siberian rock debris swards.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Koelerio glaucae-Corynepherea canescentis* Klika in Klika et Novak 1941, *Corynepheretalia canescentis* R. Tx. 1937, com. *Sedum acre*.

Домінантна класифікація. Sedetum acris.

Структура та екологічна характеристика. Оселища ксерофільних трав'яних угруповань сухих бідних піщаних невапнистих екотопів. Ценози утворені, здебільшого, ксерофільними світлолюбними злаками та розетковими видами за участі терофітів і сукулентів, а також, часто – ксероморфних мохів і лишайників. Сформовані на ділянках з дрібнопіщаними пілуватими ґрунтами потужністю до 8 см та, як правило, не займають великих площ (до 0,5 м²).

¹ Назви рослин наведені за “Определитель ...” (1987), тому автори вказані лише для видів, відсутніх у цьому виданні.

Видовий склад. *Festuca ovina*, *Poa compressa*, *Sedum acre*, *Thymus pulegioides*, *Trifolium arvense*; мохи: *Ceratodon purpureus*, *Schistidium apocarpum*.

Поширення. На території Сколівських Бескидів трапляються рідко, на місцях відслонень пісковиків, переважно Ямненської світи, на скельних “полицях”, або при підніжжях скель. Найбільші локалітети – урочище Тустань, скелі в Ямельниці, Скелі Довбуша.

Загрози. Витоптування унаслідок рекреаційного навантаження.

Природоохоронне значення. Рідкісний для регіону тип оселищ.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють в урочищі Тустань на території НПП “Сколівські Бескиди”.

3. Природні ерозійні зсуви на стрімких схилах.

Natura 2000: фрагменти Lowland hay meadows (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*).

Emerald: –

EUNIS: фрагменти E2.22 Sub-Atlantic lowland hay meadows.

CORINE: фрагменти 38.22 Medio-European lowland hay meadows.

Pal. Hab.: фрагменти 38.22 Sub-Atlantic lowland hay meadows, 38.233 Carpathian submontane hay meadows, 38.25 Continental meadows.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Фрагменти рослинних угруповань союзу *Arrhenatherion elatioris* Luquet 1926, асоціації: *Anthoxantho odorati-Agrostietum tenuis* Sillinger 1933, *Pastinaco sativae-Arrhenatheretum elatioris* Passarge 1964, *Poo-Trisetum flavescens* Knapp ex Oberdorfer 1957, *Ranunculo bulbosi-Arrhenatheretum elatioris* Ellmauer in Mucina et al. 1933.

Домінантна класифікація. Фрагменти угруповань формаций *Anthoxantheta odorati*, *Arrhenathereta elatii*, *Brizietea mediae*, *Festuceta pratensis*, *Phleetea pratensis*, *Poa pratensis*, *Trifolietea pratensis*, *T. repentis*.

Структура та екологічна характеристика. Ерозійні ділянки, які сформувалися на крутих схилах з ухилом понад 30°, унаслідок дії тривалих опадів, зрідка людини, сюди також належать ерозійні схили берегів річок. Цей тип оселища утворюється на місці злаково-різнотравних лук або, зрідка, на місці зрубів або вітровалів. Уздовж берегів річок їх утворення може бути пов’язане з природною абразією берегів. Для цих оселищ характерний досить широкий спектр екологічних умов. Здебільшого в них представлені ценотично відкриті рослинні угруповання з незначним проєктивним покриттям (5-30%), що зумовлено постійним впливом активних ерозійних процесів. Структура й склад піонерних ценотичних локусів здебільшого лучного типу, що зумовлено проникненням насіння з сусідніх лучних угруповань унаслідок змивання. У такому стані оселище, яке сукцесійно є стадією формування луки або лісу, може проіснувати 1-2 десятки років, а інколи й більше. Сусідство із осередками традиційного сільського господарства (вище за схилом) зумовлює привнесення органіки,

що стимулює формування евтрофікованих угруповань, інколи за участі адвентивних видів.

Видовий склад. *Achillea millefolium*, *Alopecurus pratensis*, *Anthoxanthum odoratum*, *Arrhenatherum elatius*, *Centaurea jacea*, *Dactylis glomerata*, *Daucus carota*, *Festuca rubra*, *Gallium mollugo*, *Holcus lanatus*, *Leontodon hispidus*, *Leucanthemum vulgare*, *Lotus corniculatus*, *Plantago lanceolata*, *Poa pratensis*, *Trifolium pratense*, *T. repens*, *Veronica chamaedrys*.

Поширення. Оселища цього типу на території Сколівських Бескидів трапляються спорадично по всій території.

Загрози. Найбільшою загрозою існуванню оселища є формування сміттєзвалищ і розвиток дрібних кар'єрів.

Природоохоронне значення. Оселище є одним із важливих елементів природних сукцесій рослинності. Еродовані береги річок є середовищем існування для численних представників фауни безхребетних, перш за все, – комах і дрібних хребетних, інколи – місцем гніздування птахів.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Переважно не потребує спеціальних заходів охорони, проте інколи локалітети потребуватимуть спеціального менеджменту, спрямованого на підтримання існування задля збереження окремих рідкісних видів безхребетних і птахів.

ВОДНІ ТИПИ ОСЕЛИЩ

4. Мезо- та евтрофні напівприродні та штучні водойми зі стоячою водою з рослинністю, що плаває на поверхні або занурена в товщу води.

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: –

CORINE: 89.23 Industrial laguns and ornamental poond; 2213 Eutrophic waters.

Pal. Hab.: J5 Highly artificial man-made waters and associated structures.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Lemnion minoris* R. Tx. 1955, *Lemnetum minoris* (Oberd. 1957) Th. Müll. et Görs 1960.

Домінантна класифікація. *Lemnetum minoris*.

Структура та екологічна характеристика. Мезо- та евтрофні напівприродні або штучні водойми зі стоячою або слабопротічною водою з угрупованнями вільноплаваючих на поверхні та в товщі води невикорінених водних рослин (плейстофітів). Часто представлені в комплексі з вище організованими угрупованнями водних рослин і прибережних шуварів.

Видовий склад. *Lemna minor*.

Поширення. Оселища цього типу трапляються спорадично по всій території Сколівських Бескидів, переважно в межах лісового поясу, здебільшого поблизу населених пунктів.

Загрози. Зміна гідрологічного режиму (осушення водойм) і забруднення води.

Природоохоронне значення. Цей тип оселищ має важливе значення для перебігу життєвих циклів великої кількості безхребетних (перш за все – комах), а також земноводних.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Трапляються на території багатьох природно-заповідних об'єктів регіону. Крім підтримання рівня води, спеціальних заходів охорони не потребують.

5. Природні евтрофні стоячі водойми з плаваючою або зануреною рослинністю угруповань *Magnopotamion* або *Hydrocharition*.

Natura 2000: 3150 Natural eutrophic lakes with *Magnopotamion* or *Hydrocharition* – type vegetation.

Emerald: 22.412 Frogbit rafts; 22.413 Water-soldier rafts; 22.414 Bladderwort colonies.

CORINE: 22.13 Eutrophic waters; 22.41 Freefloating vegetation; 22.421 Large pondweed beds.

Pal. Hab.: 22.13 Eutrophic waterbodies; 22.41 Freefloating vegetation; 22.416 Rooted submerged vegetation.

EUNIS: C1.3 Permanent eutrophic lakes, ponds and pools; C1.32 Free-floating vegetation of eutrophic waterbodies; C1.33 Rooted submerged vegetation of eutrophic waterbodies; C1.34 Rooted floating vegetation of eutrophic waterbodies.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Potamion* Koch 1926 em. Oberd. 1957, *Elodeetum canadensis* (Pign. 1953) Pass. 1964, *Nymphaeion* Oberd. 1953, *Potametum natantis* Soó 1923, *Hottonion* Segal 1964, *Hottonietum palustris* R. Tx. 1937.

Домінантна класифікація. *Callitrichetum cophocarpace*, *Elodeetum canadensis*, *Potametum natantis*.

Структура та екологічна характеристика. Оселища природних або, іноді, напівприродних, евтрофних стоячих (зрідка – слабопроточних або тимчасових) водойм з плаваючою або зануреною рослинністю угруповань *Magnopotamion* або *Hydrocharition*. Часто представлені в комплексі з угрупованнями прибережних шуварів.

Видовий склад. *Alisma plantago-aquatica*, *Alopecurus aequalis*, *Callitriche cophocarpa*, *Elodea canadensis*, *Glyceria* sp., *Potamogeton natans*, *Ranunculus repens*, *Veronica beccabunga*.

Поширення. Оселища цього типу трапляються спорадично по всій території Сколівських Бескидів, переважно в межах лісового поясу. Локалізуються не лише у природних, але й у штучно створених і в тимчасових (*Callitrichetum cophocarpace*) стоячих, і напівпроточних водоймах.

Загрози. Зміна гідрологічного режиму (осушення водойм) і забруднення води.

Природоохоронне значення. Цей тип оселищ має важливе значення для збереження різноманіття батрахофауни та ентомофауни регіону.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Крім підтримання водного режиму, спеціальних заходів охорони не потребують.

6. Трав'яні угруповання гелофітів евтрофних водойм з коливанням рівня води.

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: C3.2 Water-fringing reed beds and tall helophytes other than canes.

CORINE: 53.14 Medium tall waterside communities.

Pal. Hab.: 53.14 Medium tall waterside communities.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Phragmitum* W. Koch 1926, *Sparganietum erecti* Roll 1938, *Eleocharitetum palustris* Šennikov 1919, *Equisetum fluviatilis* Steffen 1931, *Typhetum angustifoliae* (Allorge 1922) Soó 1927, *Typhetum latifoliae* Soó 1927, *Phragmitetum australis* (Gams 1927) Schmale 1939.

Домінантна класифікація. *Sparganietum erecti*, *Eleocharitetum palustris*; *Equisetum fluviatilis*, *Typhaetum angustifoliae*, *Typhaetum latifoliae*, *Phragmitetum communis*.

Структура та екологічна характеристика. Цей тип оселищ представлений неглибокими малопроточними або непроточними мезо- та евтрофними водоймами, а також прибережними зонами більших прісних водойм. Рослинність представлена флористично бідними високотравними прибережно-водними угрупованнями вкорінених у ґрунті рослин, нижні частини яких здебільшого знаходяться під водою. Трапляються частіше в евтрофних екотопах.

Видовий склад. *Alisma plantago-aquatica*, *Deschampsia cespitosa*, *Eleocharis palustris*, *Equisetum fluviatile*, *Juncus effusus*, *Lythrum salicaria*, *Myosotis palustris*, *Phragmites australis*, *Ranunculus repens*, *Sparganium erectum*, *Typha angustifolia*, *T. latifolia*, *Veronica beccabunga*.

Поширення. Поширені по всій території Сколівських Бескидів, від передгір'їв до лісового поясу, хоча трапляються досить рідко й на дуже обмежених площах. Локалізуються у мілких стоячих та напівпроточних водоймах, часто з сезонними коливаннями рівня води, подекуди у тимчасових затоплених пониженнях.

Загрози. Зміна гідрологічного режиму (осушення водойм) і забруднення води.

Природоохоронне значення. Цей тип оселищ має важливе значення для збереження різноманіття ентомо-, орніто- та батрахофауни регіону. Фітоскладова оселища є звичайною для регіону, але, подекуди, до угруповань прибережних осочників приурочені деякі види родини зозулинцевих, що включені до “Червоної книги України” (2009).

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Крім підтримання рівня води, інших спеціальних заходів охорони не потребують.

7. Оліготрофні та мезотрофні водойми з рослинністю *Littorelletea uniflorae* та/або *Isoëto Nanojuncetea*.

Natura 2000: 3130 Oligotrophic to mesotrophic standing with vegetation of the *Littorelletea uniflorae* and/or *Isoëto-Nanojuncetea*.

Emerald: –

EUNIS: C1.1 Permanent oligotrophic lakes, ponds and pools; C1.2 Permanent mesotrophic lakes, ponds and pools; C3.41 Euro-Siberian perennial amphibious communities; C3.51 Euro-Siberian dwarf annual amphibious swards.

CORINE: 22.3111 Shoreweed lawns; 22.312 Spikerush shallow-water swards; 22.313 Acid pool fringe shallow-water swards; 22.3232 Small galingale swards.

Pal. Hab.: 22.11 Lime-deficit oligotrophic waterbodies; 22.12 Mesotrophic waterbodies; 22.31 Euro-Siberian perennial amphibious communities; 22.32 Euro-Siberian dwarf annual amphibious swards.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Isoëto-Nanojuncetea* Br.-Bl. et R. Tx. 1943, *Cyperetalia fusci* (Klika 1935) Müller-Stoll et Pietsch 1961, com. *Juncus bufonius*.

Домінантна класифікація. *Juncetum bufonii*.

Структура та екологічна характеристика. Цей тип оселищ представлений середньоєвропейськими ефемерними угрупованнями дрібних літніх та осінніх терофітів (зі значною участю видів родин *Juncaceae* та *Cyperaceae*) на піщано-мулистих мілинах і пересихаючих ділянках дна прісноводних водойм. Як правило, вони займають невелику площу (близько 2 м²) і часто межують з *Glycerietum fluitantis* та угрупованнями класу *Plantaginetea*.

Видовий склад. *Alisma plantago-aquatica*, *Glyceria fluitans*, *Juncus bufonius*.

Поширення. Оселища цього типу трапляються спорадично по всій території Сколівських Бескидів, переважно в межах лісового поясу. Локалізуються не лише в природних, але й у штучно створених стоячих водоймах.

Загрози. Зміна гідрологічного режиму (повне осушення водойм, або значне та тривале збільшення рівня води).

Природоохоронне значення. Має значення для збереження популяцій певних видів рослин, що приурочені власне до цього типу оселищ. Ці види, хоча й не є рідкісними в регіоні, становлять певну цінність як неодмінний компонент регіонального фіторізноманіття. Оселища мають значення для перебігу життєвих циклів певних груп безхребетних (наприклад, Odonata).

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Трапляються на території природно-заповідних об'єктів. Крім дотримання природних процесів колювання рівня води, спеціальних заходів охорони не потребують.

8. Мілководдя з рослинністю макрофітів (*Ranunculion aquatilis*).

Natura 2000: –

Emerald: 22.4322 Water crowfoot communities; 22.4323 Water violet beds.

CORINE: 22.432 Shallow-water floating communities.

Pal. Hab.: 22.432 Shallow-water floating communities.

EUNIS: C1.3 Permanent eutrophic laces, ponds and pools.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Hottonion* Segal 1964, *Hottonietum palustris* R. Tx. 1937.

Домінантна класифікація. *Callitrichetum cophocarpace.*

Структура та екологічна характеристика. Цей тип оселищ формується у невеликих евтрофних, інколи тимчасових водоймах. Рослинність тут представлена угрупованнями рослин, вкорінених на дні водойм, з плаваючими на поверхні або зануреними в товщу води листками (гідатофітів). На території Сколівських Бескидів відзначені лише фрагменти цього типу оселища з флористично збідненою фітоскладовою.

Видовий склад. *Alisma plantago-aquatica*, *Alopecurus aequalis*, *Callitriche cophocarpa*, *Glyceria* sp., *Ranunculus repens*, *Veronica beccabunga*.

Поширення. Оселища цього типу трапляються спорадично по всій території Сколівських Бескидів, переважно в межах лісового поясу. Локалізуються не лише у природних, але й у штучно створених або тимчасових (колії на ґрунтових дорогах) стоячих та напівпроточних водоймах.

Загрози. Зміна гідрологічного режиму (осушення водойм).

Природоохоронне значення. Мають важливе значення для збереження загального фіторізноманіття регіону, а також важливі для збереження батрахофауни та деяких видів комах.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Спеціальних заходів охорони не потребують.

9. Прибережні та підтоплені ділянки з угрупованнями гелофітів.

Natura 2000: –

Emerald: –

CORINE: 53.1 Reed beds.

Pal. Hab.: 53.1 Reed beds.

EUNIS: C3.2 Water-fringing reedbeds and tall helophytes other than canes.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Phragmition communis* Koch 1926, асоціації: *Phragmitetum vulgaris* von Soó 1927, *Scirpetum lacustris* Chouard 1924, *Typhetum angustifoliae* Pignatti 1953, *Typhetum latifoliae* Lang 1973, *Typhetum schuttleworthii* Soó 1927, *Sparganietum erecti* Roll 1938, *Glycerietum aquaticae* Hueck 1931, *Equisetetum limosi* Steffen 1931, *Typhetum laxmannii* Nedelcu 1968.

Домінантна класифікація. У регіоні це здебільшого фрагменти різних асоціацій формацій *Phragmiteta australis*, *Typheta angustifoliae*, *Typheta latifoliae*, *Typheta laxmannii*, *Sparganieta erecti*.

Структура та екологічна характеристика. Оселище високотравної монодомінантної прибережно-водної рослинності, яка приурочена до перезволожений субстратів у слабо-проточних неглибоких канавах, непроточних водоймах з періодичним коливанням рівня води. Ділянки оселища займають невеликі площі та вирізняються небагатим й одноманітним флористичним складом (подекуди в їх складі налічується до 10-15 видів), трапляються вздовж потоків, по берегах річок, на прибережному мілководді озер, рукавів, стариць, у ставках, меліоративних каналах. Формуються в евтрофних і мезотрофних умовах.

Видовий склад. *Alisma plantago-aquatica*, *Butomus umbellatus*, *Eleocharis palustris*, *Equisetum fluviatile*, *Galium palustre*, *Glyceria fluitans*, *G. maxima*, *Iris pseudacorus*, *Lycopus europaeus*, *Lythrum salicaria*, *Persicaria hydropiper*, *Phragmites australis*, *Rumex hydrolapathum*, *Scirpus lacustris*, *Scutellaria galericulata*, *Sparganium erectum*, *Stachys palustris*, *Typha angustifolia*, *T. latifolia*, *T. laxmannii*.

Поширення. Спорадично трапляється по всій території, переважно в долинах річок, але, також, і в інших елементах ландшафту, зокрема при дорогах, штучних ставах, тимчасових техногенних водоймах тощо.

Загрози. Зміна гідрологічного режиму, трансформація ділянок оселища через заростання деревно-чагарниковою рослинністю, господарське використання території.

Природоохоронне значення. Цей тип оселища важливий як місце гніздування коловодних видів птахів, а також має водорегуляційне, водоочисне та ландшафто-формувальне значення.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Ділянки оселища охороняють на території НПП "Сколівські Бескиди".

ПРИБЕРЕЖНІ ТИПИ ОСЕЛИЩ

10. Високотравні прибережні зарості текучих вод.

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: C3.1 Species-rich helophyte beds.

CORINE: 53.4 Small reed beds on fast flowing waters.

Pal. Hab.: 53.4 Small reed beds on fast flowing waters.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Sparganio-Glycerion fluitantis* Br.-Bl. et Siss. in Boer 1942, *Sparganio-Glycerietum fluitantis* Br.-Bl. 1925 n.n.

Домінантна класифікація. *Glycerio (fluitantis)-sparganietum (erecti)*.

Структура та екологічна характеристика. Оселища формуються на багатих супіщаних і мулистих ґрунтах по берегах струмків і потоків, рідше біля джерел і мілких слабопроточних водойм. Часто локалізуються на межі селітебних територій або сільськогосподарських угідь, часто у штучно створених неглибоких стоячих і напівпроточних водоймах (придорожні

канави). Рослинність оселища представлена гігрофільними прибережно-водними угрупованнями низьких і середньовисоких трав'яних рослин.

Видовий склад. *Alisma plantago-aquatica*, *Alopecurus aequalis*, *Glyceria fluitans*, *Juncus effusus*, *Lycopus europaeus*, *Myosotis palustris*, *Ranunculus repens*, *Sparganium erectum*.

Поширення. Оселища цього типу трапляються спорадично по всій території Сколівських Бескидів, переважно в межах лісового поясу.

Загрози. Значні зміни гідрологічного режиму та забруднення води.

Природоохоронне значення. Має важливе значення для підтримання загального різноманіття видового складу фіто- й зообіоти регіону. Відіграє важливу роль у життєвих циклах низки видів безхребетних і деяких хребетних тварин.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Крім збереження рівня води, спеціальних заходів щодо охорони не потребують.

11. Незаліснені гравієві береги річок.

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: C2.6 Beds of rivers streams; C2.7 Riverine islets.

CORINE: 24.21 Unvegetated river gravel bank.

Pal. Hab.: 24.21 Unvegetated river gravel bank.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА: Для цього типу оселища не характерна наявність рослинних угруповань з більш-менш постійним видовим складом, тому синтаксономічні одиниці як у флористичній, так і домінантній класифікації не виділяються. Здебільшого постійні рослинні угруповання взагалі відсутні.

Структура та екологічна характеристика. Оселище приурочене до гірських річок, що формують гравієві відмілини. Ближче до берегів та на відкладах гравієво-піскових відмилін трапляються невеликі дуже фрагментовані угруповання одно- та дворічників, що не утворюють повноцінних синтаксономічних одиниць. Під час щорічних повеней ці фрагменти рослинності знищуються внаслідок перевідкладання гравію.

Видовий склад. *Agrostis gigantea*, *Calamagrostis pseudophragmites*, *Dactylis glomerata*, *Epilobium roseum*, *Galium aparine*, *Glyceria fluitans*, *Mentha* sp., *Myosotis scorpioides*, *Myosoton aquaticum*, *Petasites hybridus*, *Poa trivialis*, *Phalaroides arundinacea*, *Ranunculus repens*, *Rorippa sylvestris*, *Rumex aquaticus*, *R. conglomeratus*, *R. crispus*, *R. obtusifolius*, *Salix* sp.

Поширення. Оселища цього типу трапляються досить часто, іноді суцільно на великих за протяжністю ділянках по берегах річок, а також у пониззях їхніх приток.

Загрози. Небезпечними є заростання деревно-чагарниковою рослинністю у разі зміни режиму господарювання і водного режиму, відбирання гравію, зарегулювання русел, засмічення, а також поширення адвентивних і

рудеральних видів у зв'язку з постійним антропогенним порушенням прибережних смуг.

Природоохоронне значення. Виконують важливу берегоукріплювальну функцію, мають ґрунтозахисне значення, а також є важливими осередками різноманіття гідрофільної фауни як хребетних, так і безхребетних. Стрічкові екотонні ділянки оселища разом з руслами струмків є важливими екокоридорами гірської зони, у першу чергу, для багатьох видів фауни.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Необхідний контроль поширення інвазійних рослин, обмеження діяльності щодо регулювання річищ. Ділянки оселища охороняються на території НПП "Сколівські Бескиди".

12. Гірські річки та їх деревна рослинність з мірікарією німецькою (*Myricaria germanica*).

Natura 2000: 3230 Alpine rivers and their ligneous vegetation with *Myricaria germanica*.

Emerald: 24.2 Vegetated river gravel banks; 44.1 Riparian willow formations (44.11).

EUNIS: C3.55 Sparsely vegetated river gravel banks; F9.13 Montane river gravel low brush.

CORINE: 24.223 Willow-tamarisk brush, 44.111 Willow-tamarisk brush.

Pal. Hab.: 24.223 Montane river gravel low brush; 44.111 Pre-Alpine willow-tamarisk brush.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Salicion incanae* Aichinger 1933: *Epilobio-Myricarietum germanicae* Aichinger 1933; союз *Salicion elaeagno-daphnoidis* (Moor 1958) Grass in Mucina et al. 1993: *Myricarietum germanicae* Jeník 1955.

Домінантна класифікація. У відомих класифікаційних схемах синтаксони не виділені. Можливе виділення формації *Myricarieta germanicae*, угруповання якої відзначаються значною стабільністю в оселищах цього типу.

Структура та екологічна характеристика. Оселище представлене річищами гірських водотоків у нижніх та середніх поясах, де представлені галькові та піщані алювіальні відклади, що зазнають регулярного впливу зміни рівня води. Сформоване на підмочених проточною водою берегах, що періодично зазнають підтоплення під час щорічних паводків, на замулених частинах алювіальних відкладів гравію та піску, на екотонних ділянках по краю прибережних вербняків. Фітокомпонент оселища представлений високотравними гідрофільними рослинними угрупованнями зі збідненим видовим складом через домінування *Calamagrostis pseudophragmites* і *Phalaroides arundinacea*. Характерною особливістю цих угруповань є присутність *Myricaria germanica*, яка подекуди є домінантом. У складі рослинного покриву часто представлені фрагменти угруповань *Potentillion anserinae*, *Salicion incanae* або *Petasition officinalis*.

Видовий склад. *Myricaria germanica*, *Salix purpurea*, *Acetosa scutata*, *Achillea millefolium*, *Agrostis stolonifera*, *Barbarea vulgaris*, *Calamagrostis pseudo-phragmites*, *Chamerion dodonaei*, *Lotus corniculatus*, *Lycopus europaeus*, *Mentha longifolia*, *Origanum vulgare*, *Potentilla reptans*, *Prunella vulgaris*, *Ranunculus repens*.

Поширення. У регіоні цей тип оселища трапляється досить рідко.

Загрози. Зміна природної динаміки ріки, зарегулювання русел, забруднення, інвазія адвентивних і рудеральних видів у зв'язку з антропогенним порушенням прибережних смуг.

Природоохоронне значення. Угрупування цього типу оселища виконують важливу берегоукріплювальну функцію, мають ґрунтозахисне значення, а також є важливими для збереження різноманіття гігрофільної фауни. Стрічкові екотонні ділянки оселища разом з руслами річок є важливими екокоридорами гірської зони.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Підтримання природної динаміки ріки у місцях трапляння цього типу оселищ. Потребує ретельної охорони, зараз не охороняється у межах об'єктів природно-заповідного фонду.

ЧАГАРНИКОВІ ТИПИ ОСЕЛИЩ

13. Вербові зарості заплавних берегів річок.

Natura 2000: –

Emerald: 44.1 Riparian willow formation (44.12).

EUNIS: F9.1 Riverine and lakeshore [*Salix*] scrub.

CORINE: 44.121 Almond willow-osier scrub.

Pal. Hab.: 44.121 Almond willow-osier scrub; 24.32 Vegetated river sand banks.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Salicion albae* R. Tx. 1955, *Salicetum triandro-viminalis* Lohm. 1952.

Домінантна класифікація. *Salicetum viminalis*, *Salicetum purpureae*, *Salicetum triandrae*.

Лісова типологія. Вологий заплавний вербовий сугрудок (СЗ-Врз).

Структура та екологічна характеристика. Оселища сформовані на піщаних або кам'янистих алювіальних відкладах на берегах річок, у заплавній зоні річкових долин. Рослинність тут представлена прибережними чагарниковими угрупованнями з домінуванням *Salix viminalis*, *S. purpurea* й *S. triandra*. Закріплюючи береги, ценози, притаманні цим оселищам, відіграють переважно водозахисну роль.

Видовий склад. *Acer negundo*, *Aegopodium podagraria*, *Alnus incana*, *Carex hirta*, *Chaerophyllum temulum*, *Dactylis glomerata*, *Elytrigia repens*, *Equisetum pratense*, *Eupatorium cannabinum*, *Festuca gigantea*, *Filipendula denudata*, *Galium aparine*, *Geranium palustre*, *Geum urbanum*, *Glechoma hederacea*,

Leucanthemum vulgare, *Lycopus europeus*, *Lysimachia nummularia*, *Mentha arvensis*, *Myosotis palustris*, *Phalaroides arundinacea*, *Petasites albus*, *Plantago major*, *Polygonum hydropiper*, *Prunella vulgaris*, *Ranunculus repens*, *Salix purpurea*, *S. triandra*, *S. viminalis*, *Salvia glutinosa*, *Sambucus nigra*, *Scrophularia nodosa*, *Stachys sylvatica*, *Tanacetum vulgare*, *Trifolium pratense*, *Urtica dioica*.

Поширення. Оселища цього типу трапляються спорадично по всій території Сколівських Бескидів у межах лісового поясу на заплавних ділянках берегів річок.

Загрози. Зміна гідрологічного режиму, вирубування.

Природоохоронне значення. Оселища цього типу мають важливе значення для збереження загальної видової різноманітності флори й фауни регіону, відіграють важливу роль для життєдіяльності великої кількості представників орнітофауни та інших хребетних і безхребетних.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Для збереження природоохоронних та екостабілізаційних функцій оселища необхідними є дотримання природної ритміки гідрорежиму та обмеження антропогенних впливів, що зумовлюють його деградацію.

14. Субальпійські зеленівільшняки.

Natura 2000: –

Emerald: 31.4 Alpine and Boreal heaths.

EUNIS: F2.3112 Carpathian green alder scrub.

CORINE: 31.611 Alpine green alder scrub.

Pal. Hab.: 31.6 Subalpine brush communities; 31.6215 Hercynio-Carpathian Silesian willow brush.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Adenostylion alliariae* Br.-Bl. 1925, *Pulmonario-Alnetum viridis* Pawł. et Wal. 1949, com. *Calamagrostis villosa*-*Alnus viridis*.

Домінантна класифікація. *Alnetum viridis*, *Alnetum (viridis) calamagrostidosum (villosae)*.

Зелена книга України. 75. Угрупування субформації звичайногоробиново-душекієвої (*Sorbeto (aucupariae)*-*Duschekietum (viridis)*), асоціація: очеретяно-куничниково-звичайногоробиново-душекієва (*Sorbeto (aucupariae)* – *Duschekietum (viridis) calamagrostidosum (arundinaceae)*).

Структура та екологічна характеристика. У регіоні цей тип оселища представлений фрагментарно, оскільки тут, фактично, відсутній субальпійський пояс рослинності. Загалом воно займає проміжне положення між верхньою межею лісу та альпійськими луками. Рослинні угрупування з пануванням *Duschekia viridis* відзначаються значною участю східнокарпатських видів, що формуються біля верхньої межі лісу. Формуються на схилах різних експозицій, на добре дренованих суглинистих і щебенистих ґрунтах.

Видовий склад. *Adenostylis alliaria*, *Alchemilla* sp.sp., *Calamagrostis villosa*, *Duschekia viridis*, *Festuca rubra*, *Luzula luzuloides*, *Melampyrum herbichii*, *Polypodium vulgare*, *Pteridium aquilinum*, *Pulmonaria rubra*, *Rhodococcum vitis-idaea*, *Scorzonera rosea*, *Sorbus aucuparia*, *Vaccinium myrtillus*.

Поширення. Оселища цього типу трапляються у вигляді невеликих фрагментів спорадично по всій території Сколівських Бескидів, над верхньою межею лісового поясу, на висотах 950-1200 м н.р.м.

Загрози. Вирубвання, надмірне випасання худоби, або, навпаки, експансія лісових угруповань унаслідок припинення традиційного випасання.

Природоохоронне значення. Рослинність цього типу оселищ формують рослинні угруповання, що включені до “Зеленої книги України” (2009), та види рослин (*Duschekia viridis*), які на території Сколівських Бескидів трапляються досить рідко. Мають важливе значення для життєдіяльності багатьох видів фауни.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняються на території НПП “Сколівські Бескиди”.

15. Зарості *Vacciniaceae* – чорники й брусничники.

Natura 2000: 4060 Alpine and Boreal heaths.

Emerald: 31.4 Alpine and Boreal heaths.

EUNIS: F2.2122 Carpathian dwarf (*Vaccinium*) wind heaths.

CORINE: 31.412 Alpine and Boreal heaths.

Pal. Hab.: 31.4122 Carpathian dwarf *Vaccinium* wind heaths.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Genistion* Bocher 1943, *Calluno-Vaccinietum* Bükér 1942, *Vaccinion* Bocher 1943, *Rhodococco-Vaccinietum myrtilli* Sykora 1972, com. *Rhodococcum vitis-idaea*, *Vaccinietum myrtilli* Szaf., Pawł., Kulcz. 1923, var. *typicum*, var. *Festucetosum airoidae*.

Домінантна класифікація. *Calluno* (*vulgaris*)-*vaccinietum* (*myrtilli*), *Calluno* (*vulgaris*)-*vaccinietum* (*vitis-idaei*), *Vaccinietum* (*myrtillus*+*vitis-idaea*), *Vaccinietum myrtilli*, *Vaccinietum vitis-idaei*, *Vaccinietum* (*vitis-idaei*) *festucetosum* (*airoidae*).

Структура та екологічна характеристика. Оселище сформоване на схилах різних експозицій, на полонинах і післялісових луках, на дерново-буроземних ґрунтах. Найчастіше – на верхній межі лісу. Рослинний покрив сформований трав'яно-чагарничковими угрупованнями з домінуванням *Vaccinium myrtillus* та *Rhodococcum vitis-idaea*.

Видовий склад. *Arnica montana*, *Calamagrostis* sp., *Calluna vulgaris*, *Festuca airoides*, *Luzula luzuloides*, *L. multiflora*, *Melampyrum herbichii*, *Polypodium vulgare*, *Pteridium aquilinum*, *Rhodococcum vitis-idaea*, *Scorzonera rosea*, *Vaccinium myrtillus*; мохи: *Pleurozium schreberi*, *Polytrichum commune*.

Поширення. Оселища цього типу трапляються спорадично по всій території Сколівських Бескидів, переважно на зрубках у верхній частині хребтів та над верхньою межею лісового поясу.

Загрози. Надмірне випасання худоби. Крім того, в умовах припинення традиційного господарювання в останні два десятиліття спостерігається експансія лісової рослинності.

Природоохоронне значення. Цей тип оселища має важливе значення для збереження сучасного видового різноманіття фіто- й зообіоти регіону. Він є надзвичайно важливим для функціонування популяцій великої кількості представників орнітофауни.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). У сучасних умовах потребує моніторингу для оцінки потенційних тенденцій трансформації внаслідок зміни умов існування для обґрунтування подальшого можливого природоохоронного менеджменту.

16. Угрупування субальпійських чагарників.

Natura 2000: 4080 Sub Arctic willow scrub.

Emerald: –

EUNIS: F2.32 Mountain *Salix* brush; F2.33 Subalpine tall herb mixed brushes.

CORINE: 31.62 Willow brush.

Pal. Hab.: 31.6 Subalpine brush communities; 31.6215 Hercynio Carpathian willow brush.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Salicion silesiaca* Rejmánek, Sýkora et Štursa 1971, *Calamagrostio arundinaceae-Salicetum silesiaca* Veselá 1995, *Geranio sylvatici-Salicetum silesiaca* Bělohlávková ex Veselá 1995.

Домінантна класифікація. Формація *Saliceta silesiaca*, асоціації: *Dushekieta* (*viridis*)-*Salicetum* (*silesiaca*), *Salicetum* (*silesiaca*) *variaherbosum*, *Salicetum* (*silesiaca*) *alchemilletosum*.

Структура та екологічна характеристика. Через фактичну відсутність на території регіону справжнього субальпійського поясу, оселища цього типу трапляються у Сколівських Бескидах у вигляді невеликих фрагментів на схилах різних експозицій на полонинах і післялісових луках вище межі лісу на найвищих хребтах. Рослинний покрив сформований чагарниковими угрупованнями з домінуванням *Salix silesiaca*.

Видовий склад. *Adenostyles alliariae*, *Alchemilla glabra*, *A. monticola*, *Calamagrostis arundinacea*, *C. villosa*, *Campanula serratula*, *Centaurea mollis*, *Cicerbita alpina*, *Daphne mezereum*, *Geranium sylvaticum*, *Homogone alpina*, *Knautia dipsacifolia*, *Rosa pendulina*, *Salix silesiaca*, *Senecio ucrainica* Hódalová, *Solidago alpestris*, *Sorbus aucuparia*.

Поширення. Оселища цього типу трапляються у Сколівських Бескидах дуже рідко, окремі фрагменти представлені у привершинній частині масивів Чорна Піпа, Зелемінь та ін.

Загрози. В умовах регіону основною загрозою є зміна екологічних умов унаслідок припинення традиційного використання територій протягом

останніх десятиліть. Оскільки верхня межа лісу у Сколівських Бескидах має, здебільшого, антропогенне походження, цей тип оселища може зникнути внаслідок експансії лісових угруповань.

Природоохоронне значення. Має важливе значення для збереження загального видового різноманіття фіто- й зообіоти регіону.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). На сьогодні в об'єктах ПЗФ регіону не представлені.

17. Нітрофільні угруповання зрубів, витоптуваних і рудеральних екотопів.

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: –

CORINE: –

Pal. Hab.: –

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Atropetalia* Vlieg. 1937 (= *Epilobietalia angustifolii* R. Tx. 1950), *Epilobion angustifolii* (Rübel 1933) Soó 1933, *Senecioni sylvatici-Epilobietum angustifolii* (Hueck 1931) R. Tx. 1950, *Calamagrostietum epigeji* Juraszek 1928, *Sambuco-Salicion* R. Tx. et Neum. 1950, *Rubetum idaei* Oberd. 1978, com. *Rubus hirtus*.

Домінантна класифікація. *Epilobietum angustifolii*, *Calamagrostietum epigeji*, *Rubetum idaei*, *Rubetum hirti*.

Структура та екологічна характеристика. Оселища нітрофікованих територій зрубів і лісових згарищ, які представляють різні стадії вторинної сукцесії у напрямку до відновлення лісової рослинності, на досить бідних кислих лісових ґрунтах. Поширені в лісовому поясі гір.

Видовий склад. *Agrostis tenuis*, *Athyrium filix-femina*, *Betula pendula*, *Calamagrostis epigeios*, *Campanula patula*, *Chamaenerion angustifolium*, *Deschampsia caespitosa*, *Epilobium angustifolium*, *E. montanum*, *Festuca rubra*, *Hypericum maculatum*, *Melandrium dioicum*, *Nardus stricta*, *Ranunculus repens*, *Rubus idaeus*, *R. hirtus*, *Poa pratensis*, *Populus tremula*, *Sambucus nigra*, *S. racemosa*, *Senecio nemorensis* agg., *Solidago virgaurea*, *Sorbus aucuparia*.

Поширення. У Сколівських Бескидах оселища цього типу часто трапляються на зрубках в усіх частинах регіону.

Загрози. Немає.

Природоохоронне значення. Цей тип оселищ має значення для підтримання загального видового різноманіття фіто- й зообіоти регіону. Важливі для забезпечення життєдіяльності багатьох видів тваринного світу, як хребетних, так і безхребетних.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охорони не потребують.

18. Нітрофільні трав'яні угруповання на рудеральних екотопах і поблизу берегів водойм.

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: –

CORINE: –

Pal. Hab.: –

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Artemisietaea vulgaris*, *Onopordetalia acanthii* Br.-Bl. et R. Tx. 1943 em. Görs 1966, *Onopordion acanthii* Br.-Bl. 1926, *Dauco-Melilotenion* Görs 1966, *Artemisio-Tanacetetum vulgaris* Br.-Bl. 1931 corr. 1949.

Домінантна класифікація. *Artemisio* (*vulgaris*)-*tanacetetum*.

Структура та екологічна характеристика. Оселища нітрифікованих рудеральних екотопів і нітрифікованих берегів водойм з рослинним покривом, що сформований антропогенними угрупованнями багаторічних трав'яних рослин, що є другою (після угруповань порядку *Sisymbrietalia*) стадією заростання рудералізованих місць. Нітрофільні теплолюбні угруповання рудерального високотрав'я, утворені переважно гемікриптофітами.

Видовий склад. *Arctium tomentosum*, *Artemisia vulgaris*, *Cichorium inthybus*, *Cirsium arvense*, *Melilotus officinalis*, *Tanacetum vulgaris*, *Urtica dioica*.

Поширення. Оселища цього типу трапляються часто у Сколівських Бескидах, переважно на селітебних територіях, поблизу сільськогосподарських угідь тощо.

Загрози. Немає.

Природоохоронне значення. Цей тип оселищ має певне значення для забезпечення життєдіяльності деяких видів хребетних і безхребетних тварин, перш за все – комах.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охорони не потребують.

19. Сухі вересовища.

Natura 2000: 4030 European dry heaths.

Emerald: 31.2 European dry heaths.

EUNIS: F4.21 Sub-montane [*Vaccinium*]-[*Calluna*] heaths; F4.22 Sub-Atlantic [*Calluna*]-[*Genista*] heaths; F4.262 Dry sandy heaths with [*Calluna*] and [*Genista*].

CORINE: 31.2 Dry heaths.

Pal. Hab.: 31.2 European dry heaths; 31.216 Collinar-montane Carpathian [*Vaccinium*] heaths; 31.2161 Submontane western Carpathian bilberry-cowberry heaths; 31.222 Subcontinental [*Calluna*]-[*Genista*] heaths; 64.132 Inland dune [*Calluna*]-[*Genista*] heaths.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Genistion pilosae* Duvigneaud 1942, асоціації: *Genisto pilosae callunetum* Braun 1915, *Calluno-Sarothamnetum* Elias 1985.

Домінантна класифікація. Формация *Calluneta vulgaris*, асоціація *Callunetum (vulgaris) sieglingiosum (decumbentis)*.

Структура та екологічна характеристика. Мезофітні та мезоксерофітні чагарникові пустища низькогір'я з домінуванням вересу звичайного, які утворилися на місці ацидофільних хвойних і дубових лісів у результаті пасовищної дегресії. Зовнішній вигляд ділянок оселища визначають низькі чагарники та мезоксерофітні ацидофільні трави. У складі оселища добре представлені мохи з родів *Polytrichum* та *Racomitrium* і лишайники роду *Cladonia*.

Видовий склад. *Calluna vulgaris*, *Dianthus carthusianorum*, *Genista tinctoria*, *Hieracium pilosella*, *Hypericum perforatum*, *Lerchenfeldia flexuosa*, *Luzula campestris*, *Nardus stricta*, *Rumex acetosa*, *R. acetosella*, *Sarothamnus scoparius*, *Sorbus aucuparia*, *Sieglingia decumbens*, *Vaccinium myrtillus*.

Поширення. Оселища цього типу трапляються в регіоні спорадично.

Загрози. Надмірне рекреаційне навантаження, заліснення ділянок оселища.

Природоохоронне значення. Цей тип оселища має ландшафто-формувальне, ґрунтоутвірне значення, а також є важливим для збереження характерного видового різноманіття фіто- й зообіоти.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП “Сколівські Бескиди”.

20. Сукцесійні угруповання за участю ялівцю звичайного (*Juniperus communis*).

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: –

CORINE: –

Pal. Hab.: –

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Частково угруповання підсоюзу *Polygalo-Cynosurenion* Jurko 1974; союзи *Violion caninae* Schwickerath 1944, *Nardo-Agrostion tenuis* Sillinger 1933, *Genistion pilosae* Duvigneaud 1942, а також *Vaccinion* Böcher 1943 em. Schubert 1960.

Домінантна класифікація. У відомих синтаксономічних зведеннях формація *Junipeta communis* відсутня, хоча, за об'єктивними даними, такі угруповання є стабільними тривалий час і поширені не лише в горах, але й на рівнині.

Структура та екологічна характеристика. Оселище сформоване мезофільними сукцесійними угрупованнями, що представлені досить щільними заростями ялівцю на деградованих луках і пасовищах. У трав'яному ярусі переважають ацидофільні рослинні угруповання *Anthoxantho-Agrostietum tenuis* або *Nardo-Callunetea*. Сукцесійний розвиток цього оселища можуть сповільнювати весняні лучні пожежі, які частково знищують частину особин ялівцю.

Видовий склад. *Agrostis tenuis*, *Betula pendula*, *Crataegus* sp., *Festuca rubra*, *Juniperus communis*, *Lonicera xylosteum*, *Luzula luzuloides*, *Nardus stricta*, *Picea abies*, *Pinus sylvestris*, *Populus tremula*, *Prunus spinosa*, *Rosa* sp., *Salix caprea*, *Swida sanguinea*, *Viburnum opulus*.

Поширення. Оселища цього типу у регіоні зрідка трапляються у нижній частині лісового поясу.

Загрози. Трансформація ділянок оселища внаслідок вирубування та спалювання ялівцю для розширення площ пасовищ і сіножатей, а також через заліснення та затінення деревною рослинністю.

Природоохоронне значення. Має важливе ґрунтозахисне значення на еродованих схилах, а також ґрунотвірне та ландшафто-формувальне. Оселища цього типу мають важливу роль як структурні елементи екокоридорів між великими лісовими масивами для міграції великих ссавців. Має важливе значення для орнітофауни.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Потребує збереження у місцях ерозійних зон, а також заборону весняних підпалів на луках. Фрагменти оселища також охороняють в межах об'єктів природо-заповідного фонду.

АЛЬПІЙСЬКІ ТИПИ ОСЕЛИЩ

21. Гірські високотравні луки на силікатному підґрунті.

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: E5.52 Alpigene tall grass communities.

CORINE: 37.82 Alpigene tall grass communities.

Pal. Hab.: 37.8212 Woolly small-reed tall grass communities.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Варіант А – союз *Calamagrostion villosae* Pawłowski et al. 1928: асоціації: *Allio victorialis-Calamagrostietum villosae* Kliment 1997, *Vaccinio myrtilli-Calamagrostietum villosae* Sillinger 1933; варіант Б – союз *Trisetion fusci* Krajina 1933: асоціації: *Aconito firmi-Deschampsietum alpicolae* (Krajina 1933) Hadač in Mucina et Maglocky 1985.

Домінантна класифікація. Формація *Calamagrostidetum villosae*, асоціації: *Calamagrostidetum vaccinosum* (myrtilli). – Формація *Deschampsietum cespitosae*, асоціація: *Deschampsietum* (cespitosae), *D. luzulo-calamagrostidosum*.

Структура та екологічна характеристика. Різнотравно-злакові луки, а також високотравні угруповання на кислих субстратах. Варіант А. Високотравні флористично бідні угруповання з переважанням куничника. Варіант Б. Мозаїчні, хіоно- та гігрофільні угруповання високого різнотрав'я, злаків і чагарників, належать до достатньо флористично багатих високогірних угруповань на силікатах.

Видовий склад. Варіант А: *Aconitum firmum*, *Helictotrichon versicolor*, *Calamagrostis villosa*, *Crepis conyzifolia*, *Festuca varia*, *F. versicolor*, *Gentiana asclepiadea*, *Hieracium alpinum*, *Leucanthemum rotundifolium*, *Luzula alpinopilosa*, *Gnaphalium norvegicum*, *Poa chaixii*, *Ranunculus breyninus*, *Soldanella hungarica*, *Solidago alpestris*, *Achyrophorus uniflorus*, *Vaccinium myrtillus*. Варіант Б: *Aconitum firmum*, *Deschampsia cespitosa*, *Trisetum ciliare*, *Viola declinata*. У складі угруповань обох варіантів представлено від 2-5 видів роду *Alchemilla*.

Поширення. У регіоні трапляються дуже рідко, переважно на висотах понад 1000 м н.р.м., на найвищих хребтах і вершинах. На сьогодні достовірно зафіксовані у привершинній частині Чорної Ріпи, частково – при вершині Парашки.

Загрози. Основними загрозами є надмірне випасання й неконтрольоване туристичне навантаження, зокрема тури на квадроциклах.

Природоохоронне значення. Має велике ґрунтозахисне значення, є осередком існування великої кількості охоронюваних видів, а також ендеміків і приміжевоареальних таксонів.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняються в НПП “Сколівські Бескиди”.

ЛУЧНО-ПАСОВИЩНІ ТИПИ ОСЕЛИЩ

22. Високотравні угруповання вологих лук.

Natura 2000: 6430 Hygrophilous tall-herb fringe communities of plains and of the mountain to alpine belts.

Emerald: 37.2 Eutrophic humid grasslands (37.25).

EUNIS: E5.4 Moist or wet tall-herb and fern fringes and meadows, E5.414 Continental river bank tallherb communities dominated by [*Filipendula*], E5.423 Continental tall-herb communities of humid meadows.

CORINE: 37.1 Lowland tall-herb communities; 37.2 Eutrophic humid grasslands.

Pal. Hab.: 37.13 Continental tall-herb communities (partly).

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Agropyro-Rumicion crispi* Nordh. 1940 em. R. Tx. 1950, *Mentho longifoliae-Juncetum inflexi* Lohm. 1953, *Filipendulion ulmariae* Segal 1966, *Filipendulo-Geraniyetum* W. Koch 1926, *Lysimachio vulgaris-Filipenduletum* Bal.-Tul. 1978, *Filipendulo ulmariae-Menthetum longifoliae* Zlinska 1989, *Adenostylion alliariae* Br.-Bl. 1925, *Petasitetum albi* Zlatn. 1928, *Aegopodion podagrariae* R. Tx. 1967, *Sambucetum ebuli* Kajzer 1926, *Phalarido-Petasitetum hybridi* Schwick. 1933.

Домінантна класифікація. *Filipenduletum ulmariae*, *Menthetum longifoliae*, *Mentho (longifoliae)-Juncetum (inflexi)*, *Petasitetum albi*, *Petasitetum hybridi*, *Petasitetum kablikiani*, *Sambucetum ebuli*.

Структура та екологічна характеристика. Оселища представлені напів-природними, часто піонерними трав'яними угрупованнями, що сформувалися на тимчасово затоплюваних екотопах по берегах річок та озер. Розвиваються на вологих дрібнозернистих багатих мінеральних ґрунтах з високим умістом азоту, на лучно-пасовищних комплексах, на місцях зі знищеним або ушкодженим рослинним покривом.

Видовий склад. *Caltha palustris*, *Carex flava*, *Cynosurus cristatus*, *Deschampsia cespitosa*, *Filipendula ulmaria*, *Juncus effusus*, *J. inflexus*, *Lysimachia vulgaris*, *Lythrum salicaria*, *Mentha longifolia*, *Myosotis palustris*, *Petasites albus*, *Petasites hybridus*, *Ranunculus repens*, *Rubus idaeus*, *Sambucus ebulus*, *Scirpus sylvaticus*, *Urtica dioica*, *Viburnum opulus*.

Поширення. Оселища цього типу трапляються спорадично по всій території Сколівських Бескидів, переважно по берегах річок і потоків, до верхньої межі лісового поясу.

Загрози. Випасання худоби, порушення гідрологічного режиму.

Природоохоронне значення. Оселище має важливе значення для збереження загальної видової різноманітності фіто- й зообіоти регіону.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Спеціальних заходів охорони не потребують.

23. Високотравні осочники (угруповання високих осок).

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: C3.26 [*Phalaris arundinacea*] beds, D5.21 Beds of large [*Carex*] spp.

CORINE: –

Pal. Hab.: –

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Magnocaricion* Koch 1926, *Caricetum paniculatae* Wangerin 1916, *Caricetum rostratae* Rübel 1912, *Caricetum gracilis* (Graebn. et Hueck 1931) R. Tx. 1937.

Домінантна класифікація. *Caricetum paniculatae*, *Caricetum rostratae*, *Caricetum gracilis*.

Структура та екологічна характеристика. Оселища сформовані у невеликих мілких евтрофних водоймах або у прибережній смузі більших водойм. Рослинність цих оселищ представлена натуральними або антропогенними угрупованнями високих болотних трав, переважно великих осок, що трапляються в екотопах, які затоплюються рідше й на коротший час, ніж справжні шувари союзу *Phragmition*.

Видовий склад. *Carex gracilis*, *C. paniculata*, *C. rostrata*, *Equisetum fluviatile*, *E. telmateia*, *Epilobium palustre*, *Filipendula ulmaria*, *Galium palustre*, *Lycopus europaeus*, *Lysimachia vulgaris*, *Myosotis palustris*, *Poa palustris*, *Persicaria maculata*, *Peucedanum palustre*, *Scirpus sylvaticus*, *Thelypteris palustris*.

Поширення. Оселища цього типу трапляються досить рідко, але по всій території Сколівських Бескидів у невеликих мілких водоймах та в прибережній смузі заростаючих водойм.

Загрози. Витоптування худобою, порушення гідрологічного режиму.

Природоохоронне значення. Мають важливе значення для збереження загальної фіто- й зоорізноманітності регіону.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Крім збереження наявного гідрологічного режиму, спеціальних заходів охорони не потребують.

24. Вологі луки передгір'я та гірського поясу.

Natura 2000: –

Emerald: 37.2 Eutrophic humid glassland.

EUNIS: E3.41 Atlantic and sub-Atlantic humid meadows.

CORINE: 37.21 Atlantic and sub-Atlantic humid meadows.

Pal. Hab.: 37.21 Atlantic and sub-Atlantic humid meadows.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Calthion palustris* R. Tx. 1936 em. Oberd. 1957, *Angelico-Cirsietum oleracei* R. Tx. 1937 em. Oberd. 1967, *Cirsietum rivularis* Nowiński 1927, *Scirpetum sylvatici* Knapp 1946, *Deschampsietum caespitosae* (Horvatic 1930) Grynja 1961, *Epilobio-Juncetum effusi* Oberd. 1957.

Домінантна класифікація. *Cirsietum oleracei*, *Cirsietum rivularis*, *Scirpetum sylvatici*, *Deschampsietum caespitosae*, *Juncetum effusi*.

Структура та екологічна характеристика. Оселища представлені, як правило, у заплавної частині річкових долин, утворюючи сирі та вологі луки. Рослинність тут формують переважно антропогенні гігрофільні угруповання традиційно викошуваних лук на меліорованих сільськогосподарських землях. Формуються на річкових алювіях і мінеральних ґрунтах з близьким заляганням ґрунтових вод.

Видовий склад. *Agrostis tenuis*, *Briza media*, *Caltha palustris*, *Cirsium oleraceum*, *C. rivulare*, *Coronaria flos-cuculi*, *Dactylis glomerata*, *Deschampsia cespitosa*, *Epilobium palustre*, *Equisetum palustris*, *Festuca pratensis*, *Filipendula denudata*, *Juncus effusus*, *Lycopus europaeus*, *Lysimachia nummularia*, *L. vulgaris*, *Mentha arvensis*, *M. longifolia*, *Petasites albus*, *Prunella vulgaris*, *Ranunculus repens*, *Scirpus sylvaticus*.

Поширення. Оселища цього типу трапляються спорадично по всій території Сколівських Бескидів у заплавах річок.

Загрози. Витоптування худобою, порушення гідрологічного режиму.

Природоохоронне значення. Цей тип оселища має важливе значення для збереження загального видового різноманіття фіто- й зообіоти регіону. Особливе значення – для забезпечення життєдіяльності популяцій окремих видів комах.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). На сьогодні спеціальних заходів охорони не потребують.

25. Мезофітні пасовища.

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: E2.1 Permanent mesotrophic pastures and aftermath-grazed meadows.

CORINE: 38.1 Mesophile pastures.

Pal. Hab.: 38.1 Mesophile pastures.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Cynosurion* R. Tx. 1947, *Lolio-Cynosuretum* R. Tx. 1937, *Festuco-Cynosuretum* Bükér 1941, *Agrostio-Festucion rubrae montanum* Puşcaru et al. 1956, *Nardo-Festucetum rubrae* Maloch 1932, *Arrhenatherion elatioris* (Br.-Bl. 1925) Koch 1926, *Gladiolo-Agrostietum capillaris* (Br.-Bl. 1930) Pawł. et Wal. 1949.

Домінантна класифікація. *Cynosuro* (ristati)-*agrostidetum* (tenuis), *Festucetum rubrae*, *Agrostideto* (tenuis)-*festucetum* (rubrae), *Festuceto* (rubrae)-*nardetum* (strictae), *Agrostidetum tenuis*.

Структура та екологічна характеристика. Оселища цього типу сформовані мезофітними антропогенними угрупованнями лучних угідь на добре дренованих свіжих багатих мінеральних ґрунтах, які поширені від рівнини до гірського лісового поясу. Флористично багаті угруповання свіжих високопродуктивних, переважно викошуваних лук, видовий склад яких певною мірою залежить від регулярності викошування або рівня пасторального навантаження. У регіоні до цього ж типу оселищ належать поверхнево поліпшені луки з домінуванням *Festuca pratensis*, *Dactylis glomerata*, *Holcus mollis*, які трапляються на господарських землях.

Видовий склад. *Agrostis tenuis*, *Anthoxanthum odoratum*, *Astrantia major*, *Bellis perennis*, *Briza media*, *Centaurea jacea*, *C. phrygia*, *Cynosurus cristatus*, *Dactylis glomerata*, *Dactylorhiza majalis*, *Deschampsia cespitosa*, *Festuca rubra*, *Gladiolus imbricatus*, *Gymnadenia conopsea*, *Leontodon autumnalis*, *Listera ovata*, *Lolium perenne*, *Nardus stricta*, *Phleum pratense*, *Pimpinella saxifraga*, *Plantago lanceolata*, *P. major*, *Platanthera bifolia*, *Poa annua*, *Polygala vulgaris*, *Potentilla erecta*, *Prunella vulgaris*, *Ranunculus repens*, *Scorzonera rosea*, *Traunsteinera globosa*, *Trifolium medium*, *T. montanum*, *T. repens*.

Поширення. Оселища цього типу трапляються спорадично по всій території Сколівських Бескидів у відповідних типах екотопів суходільних лук.

Загрози. Надмірний випас худоби, зміна режиму викошування.

Природоохоронне значення. Цей тип оселища має важливе значення для збереження загальної видової різноманітності фіто- й зообіоти регіону. Низка видів, характерних для угруповань мезофітних лук, включені до “Червоної книги України” (2009).

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП “Сколівські Бескиди”.

26. Угрупування біловусників і вересовищ з участю *Bruckenthalia spiculifolia*.

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: –

CORINE: –

Pal. Hab.: –

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Nardetalia* Prsg 1949, com. *Nardus stricta*-*Calluna vulgaris*-*Bruckenthalia spiculifolia*.

Домінантна класифікація. *Nardus stricta*-*Calluna vulgaris*-*Bruckenthalia spiculifolia*, *Hieracio* (vulgati)-*nardetum* (strictae), *Arnica* (montanae)-*nardetum* (strictae), *Calluno* (vulgaris)-*nardetum* (strictae).

Структура та екологічна характеристика. На особливу увагу заслуговує знайдене біля межі НПП “Сколівські Бескиди” оселище, фітоскладову якого формують рослинні угруповання з участю унікального для Українських Карпат виду – *Bruckenthalia spiculifolia* (Salisb.) Reichenb. (*Ericaceae*). Угруповання описані в околицях с. Кам’янка Сколівського р-ну Львівської обл., в урочищі Щовб, яке розташоване на північно-східному схилі східного макросхилу хребта Зелем’янка, поблизу південно-східної межі НПП “Сколівські Бескиди”. Локалітет розташований на схилі північно-східної експозиції, крутизною близько 30°, під самим гребенем хребта. Урочище Щовб є суходільним сінокошом на післялісовій луці площею близько 1 га. Місцями на рівній поверхні трапляються купини до 30 см заввишки й до 50 см діаметром. Травостій двоярусний. Особини *B. spiculifolia* трапляються тут у досить значній кількості, проективне покриття становить близько 10-15% (місцями, на купинах – до 75%). У трав’яному покриві луки домінує *Nardus stricta* (75-85%). Співдомінують *Bruckenthalia spiculifolia* (10%), *Anthoxanthum odoratum* (до 10%), *Calluna vulgaris* (10%), *Festuca rubra* (1-3%), *Antennaria dioica* (10-20%), *Carlina acaulis* (2-3%), *Luzula luzuloides* (3%), *Rhinanthus minor* (2-4%). Через брак достатньої кількості описів ми не можемо визначити синтаксономічний ранг цього угруповання. Можливо, воно належить до відомого з Румунії союзу *Junipero-Bruckenthalion*. На нашу думку, описане на території Сколівських Бескидів угруповання поки що можна розглядати як *Calluno-Nardetum* var. *Bruckenthalia spiculifolia*. Ураховуючи незначну площу поширення в Карпатах цього унікального для флори України виду, а також наукову цінність угруповання, необхідним є їх збереження.

Видовий склад. *Achillea millefolium*, *Achyrophorus uniflorus*, *Agrostis tenuis*, *Alchemilla* sp., *Antennaria dioica*, *Anthoxanthum odoratum*, *Arnica montana*, *Briza media*, *Bruckenthalia spiculifolia*, *Calluna vulgaris*, *Campanula glomerata*, *Carlina acaulis*, *Centaurea jacea*, *C. phrygia*, *Chamaenerion angustifolium*, *Crepis* sp., *Cruciata glabra*, *Euphrasia* sp., *Festuca rubra*, *Gentiana*

asclepiadea, Gymnadenia conopsea, Hieracium auranthiacum, H. sylvularum, Holcus mollis, Hypericum perforatum, Knautia arvensis, Leucanthemum vulgare, Listera ovata, Lotus corniculatus, Luzula luzuloides, Maianthemum bifolium, Nardus stricta, Pimpinella saxifraga, Plantago lanceolata, Polygala vulgaris, Potentilla erecta, Prunella vulgaris, Pyrethrum clusii, Rhinanthus minor, Rhodococcum vitis-idaea, Rumex acetosella, Sieglingia decumbens, Solidago virgaurea, Stellaria graminea, Thymus pulegioides, Trifolium medium, T. montanum, T. pratense, T. repens, Vaccinium myrtillus, Vicia cracca.

Поширення. Оселище цього типу є унікальним для території Українських Карпат. Єдиний відомий локалітет – в околицях с. Кам'янка Сколівського району Львівської області в урочищі Щовб.

Загрози. Витоптування худобою, зміна режиму викошування.

Природоохоронне значення. У складі рослинності цього типу оселища співдомінує вид (*Bruckenthalia spiculifolia*), що є унікальним як для Українських Карпат, так і для України загалом. Трапляються також види, включені до “Червоної книги України” (2009). Угруповання потребують охорони та регулярного ботанічного контролю (моніторингу).

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП “Сколівські Бескиди”.

27. Угруповання бідних біловусників і вересовищ.

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: –

CORINE: –

Pal. Hab.: –

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Nardion* Br.-Bl. 1926 em. Oberd. 1959, *Hieracio (vulgati)-Nardetum* Kornaš 1955 n.n. em. Balcerk. 1984 (*Hypochoeridi uniflorae-Nardetum strictae* Palcz. 1962), com. *Arnica montana-Nardus stricta, Violion caninae* Schwick. 1944 (= *Nardo-Galion saxatilis* Prsg 1949), *Calluno-Nardetum strictae* Hrync. 1959.

Домінантна класифікація. *Hieracio (vulgati)-nardetum (strictae), Arniceum (montanae)-nardetum (strictae), Calluno (vulgaris)-nardetum (strictae).*

Структура та екологічна характеристика. Пустинні та лучні низькотравні угруповання з домінуванням *Nardus stricta*, на бідних кислих ґрунтах рівнинних і низькогірних регіонів Європи. Фітокомпонент оселища сформований угрупованнями класу *Molinio-Arrhenetheretea*, що деградували внаслідок надмірного пасквального навантаження.

Видовий склад. *Achillea millefolium, Achyrophorus uniflorus, Agrostis tenuis, Alchemilla* sp., *Antennaria dioica, Anthoxanthum odoratum, Arnica montana, Briza media, Calluna vulgaris, Campanula glomerata, Carlina acaulis, Centaurea jacea, C. phrygia, Chamaenerion angustifolium, Crepis* sp., *Cruciata*

glabra, *Dactylorhiza majalis*, *Euphrasia* sp., *Festuca rubra*, *Gentiana asclepiadea*, *Gymnadenia conopsea*, *Hieracium auranthiacum*, *H. sylvularum*, *Holcus mollis*, *Hypericum perforatum*, *Knautia arvensis*, *Leucanthemum vulgare*, *Listera ovata*, *Lotus corniculatus*, *Luzula luzuloides*, *Nardus stricta*, *Pimpinella saxifraga*, *Plantago lanceolata*, *Polygala vulgaris*, *Potentilla erecta*, *Prunella vulgaris*, *Pyrethrum chusii*, *Rhinanthus minor*, *Rhodococcum vitis-idaea*, *Rumex acetosella*, *Sieglingia decumbens*, *Solidago virgaurea*, *Stellaria graminea*, *Thymus pulegioides*, *Trifolium medium*, *T. montanum*, *T. pratense*, *T. repens*, *Vaccinium myrtillus*, *Vicia cracca*.

Поширення. Оселища є типовими для регіону Сколівських Бескидів.

Загрози. Витоптування худобою.

Природоохоронне значення. У складі рослинності цього типу оселищ трапляються види, що включені до “Червоної книги України” (2009). Оселище має важливе значення для функціонування популяцій значної кількості видів комах.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП “Сколівські Бескиди”.

28. Очеретові угруповання мочарів та стоячих вод.

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: C3.2 Water-fringing reedbeds and tall helophytes other than canes.

CORINE: 53.1 Reed beds.

Pal. Hab.: 53.1 Reed beds.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Phragmitum* Koch 1926, *Typhetum angustifoliae* (Allorge 1922) Soó 1927, *Sparganietum erecti* Roll 1938, *Eleocharitetum palustris* Šennikov 1919, *Equisetum fluviatilis* Steffen 1931, *Phragmitetum australis* (Gams 1927) Schmale 1939, *Typhetum latifoliae* Soó 1927.

Домінантна класифікація. *Typhaetum latifoliae*, *Typhaetum angustifoliae*, *Sparganietum erecti*, *Eleocharitetum palustris*, *Equisetum fluviatilis*, *Phragmitetum australis*.

Структура та екологічна характеристика. Справжні шувари. Ценози високотравних, великоосокових та інших шуварів прибережних зон. Азональні прибережно-водні угруповання гелофітів прісноводних і слабомінералізованих водойм зі стоячими або слабопроточними водами. Відіграють значну роль у процесі заростання водойм. Представлені в ев- і мезотрофних водоймах на мінеральних (часто грубозернистих) ґрунтах. Флористично бідні високотравні прибережно-водні угруповання вкорінених у ґрунті рослин, нижні частини яких здебільшого знаходяться під водою. Трапляються частіше в евтрофних екотопах.

Видовий склад. *Alisma plantago-aquatica*, *Deschampsia cespitosa*, *Eleocharis palustris*, *Equisetum fluviatile*, *Galium palustre*, *Glyceria fluitans*, *Juncus*

effusus, *Lycopus europaeus*, *Lythrum salicaria*, *Mentha longifolia*, *Myosotis palustris*, *Persicaria hydropiper*, *Phragmites australis*, *Ranunculus repens*, *Sparganium erectum*, *Typha angustifolia*, *T. latifolia*, *Veronica beccabunga*.

Поширення. Оселища цього типу трапляються спорадично по всій території Сколівських Бескидів у прибережних зонах стоячих або слабопроточних водойм.

Загрози. Витоптування худобою, порушення гідрологічного режиму.

Природоохоронне значення. Оселища цього типу мають значення для збереження загальної видової різноманітності фіто- й зообіоти регіону, важливі для збереження деяких видів орнітофауни.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Спеціальних заходів охорони, крім збереження наявного гідрорежиму, не потребують.

29. Високотравні угруповання гірських лук на силікатному підґрунті.

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: E5.52 Alpigene tall grass communities.

CORINE: 37.82 Alpigene tall grass communities.

Pal. Hab.: 37.8212 Woolly small-reed tall grass communities.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Calamagrostion* Luqu. 1926, com. *Calamagrostis villosa*, *Vaccinio myrtilli-Calamagrostietum villosae* Sillinger 1933.

Домінантна класифікація. *Deschampsietum caespitosae*, *Calamagrostietum villosae*.

Структура та екологічна характеристика. Високотравні угруповання (іноді з домішкою чагарників) на багатих ґрунтах, поширені від субальпійського до верхнього лісового поясу гір Європи та Південної Гренландії. Для ценозів цього типу оселища характерна відсутність задерніння ґрунту, слабо виражена ярусність і груповий розподіл особин і домінування високих широколистяних трав. Характерні оселища східнокарпатських полонин, що сформувалися на післялісових ектопах під впливом випасу. Під час формування та підтримання цих оселищ, як правило, знижується верхня межа лісу.

Видовий склад. *Agrostis tenuis*, *Arnica montana*, *Calamagrostis villosa*, *Deschampsia cespitosa*, *Festuca rubra*, *Hypochoeris uniflorus*, *Juniperus communis*, *Luzula multiflora*, *Nardus stricta*, *Poa chaixii*, *Pyrethrum corymbosum*, *Rhodococcum vitis-idaea*, *Vaccinium myrtillus*; мохи: *Pleurozium schreberi*, *Dicranum* sp.

Поширення. Оселища цього типу трапляються спорадично по всій території Сколівських Бескидів, від привершинних частин найвищих хребтів до верхнього лісового поясу. Утворюють характерний полонинський ландшафт.

Загрози. З одного боку – витоптування худобою, з другого – повне припинення пасовищного використання й експансія лісового або чагарникового типів рослинності.

Природоохоронне значення. Цей тип оселища важливий для збереження сучасного видового й ценотичного різноманіття фітобіоти й тваринного світу регіону, а також мають важливе ландшафто-утворювальне значення.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП “Сколівські Бескиди”.

30. Гірські викошувані луки (сіножаті).

Natura 2000: 6520 Mountain hay meadows.

Emerald: –

EUNIS: E2.3 Mountain hay meadows; A4.5 Alpine and subalpine enriched grassland.

CORINE: 38.3 Mountain hay meadows.

Pal. Hab.: 38.31 Alpic mountain hay meadows.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Calamagrostion* Luqu. 1926, *Poo-Deschampsietum* Pawł. et Wal. 1949.

Домінантна класифікація. *Deschampsietum caespitosae*.

Структура та екологічна характеристика. Характерні оселища східнокарпатських полонин, що сформувалися на післялісових екотопах під впливом випасу. Угрупування асоціації *Poo-Deschampsietum caespitosae* є типовими також у Західних Бещадах (Польща). Високогірські трав'яні угруповання з домінуванням високих широколистих трав, поширені вище лісового поясу.

Видовий склад. *Agrostis tenuis*, *Arnica montana*, *Crepis mollis*, *Deschampsia cespitosa*, *Festuca rubra*, *Hypochoeris uniflorus*, *Luzula multiflora*, *Coronaria flos-cuculi*, *Nardus stricta*, *Phyteuma spicata*, *Poa chaixii*, *Primula elatior*, *Pyrethrum corymbosum*, *Rhodococcum vitis-idaea*, *Vaccinium myrtillus*.

Поширення. Оселища цього типу трапляються спорадично по всій території Сколівських Бескидів у привершинних частинах хребтів, а також на післялісових ділянках при верхній межі лісового поясу.

Загрози. Витоптування худобою, надмірне випасання, з іншого боку, – певну загрозу для цього типу оселища в регіоні становить припинення традиційного використання й експансія лісового типу рослинності, оскільки верхня межа лісу у Сколівських Бескидах має, здебільшого, антропогенне походження.

Природоохоронне значення. Цей тип оселищ має важливе ландшафто-твірне значення, а також важливий для збереження видового різноманіття фіто- й зообіоти регіону.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Потребують моніторингу для з'ясування потенційних динамічних тенденцій та подальшого обгрунтування необхідних заходів природоохоронного менеджменту.

31. Заплавні китникові луки (*Alopecurion pratensis*).

Natura 2000: –

Emerald: 37.2 Eutrophic humid grasslands.

EUNIS: E3.4 Moist or wet eutrophic and mesotrophic grassland.

CORINE: 37.2 Eutrophic humid grasslands.

Pal. Hab.: 37.2 Eutrophic humid grasslands.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Alopecurion pratensis* Passarge 1964, асоціації: *Alopecuretum pratensis* (Regel 1925) Steffen 1931, *Agropyro-Alopecuretum* Moravec 1965, *Holcetum lanati* Issler 1936.

Домінантна класифікація. Формация *Alopecureta pratensis*, асоціації: *Alopecuretum* (*pratensis*) *festucosum* (*pratensis*), *Alopecuretum* (*pratensis*) *deschampsiosum* (*caespitosae*), *Alopecuretum* (*pratensis*) *poosum* (*pratensis*), *Alopecuretum* (*pratensis*) *poosum* (*palustris*), *Alopecuretum* (*pratensis*) *purum*.

Структура та екологічна характеристика. Оселище представлене викошуваними вогкими луками, які сформувалися в діапазоні від гігромезофітних до мезофітних умов, у понижених і рівнинних ділянках центральної та притерасної частин заплав річок. Для оселища характерне постійне ґрунтове та періодичне поверхнєве зволоження у центральній та притерасній частинах річкових заплав. Видовий склад досить багатий, відзначається поєднанням гігрофітних і мезофітних видів і переважанням злаків. Ступінь зволоженості екотопів визначає межі оселища, площі ділянок якого, як правило, незначні. Територіально межує з угрупованнями союзів *Cynosurion cristati*, *Phragmition communis*, класів *Calluno-Ulicetea*, *Trifolio-Geranietea sanguinei* та *Quercu-Fagetea*.

Видовий склад. *Alopecurus pratensis*, *Chaerophyllum aromaticum*, *Colchicum autumnale*, *Coronaria flos-cuculi*, *Deschampsia cespitosa*, *Festuca pratensis*, *Glechoma hederacea*, *Gymnadenia conopsea*, *Iris sibirica*, *Holcus lanatus*, *Listera ovata*, *Lysimachia vulgaris*, *Poa pratensis*, *P. trivialis*, *Potentilla reptans*, *Ranunculus acris*, *R. repens*, *Rumex crispus*, *Sanguisorba officinalis*, *Symphytum officinale*, *Traunsteinera globosa*.

Поширення. У Сколівських Бескидах має обмежене поширення в долинах річок низькогірних районів (околиці сс. Підгородці, Сопіт, Крушельниця, Корчин, Верхнє Синьовиднє та ін.).

Загрози. Зміна гідрологічних умов і способів господарювання (припинення викошування, випасання худоби), трансформація ділянок оселища внаслідок заростання деревно-чагарниковою рослинністю.

Природоохоронне значення. Ділянки оселища мають водорегуляційне та ландшафто-формувальне значення, компонентами їх угруповань є низка видів, включених до “Червоної книги України” (2009).

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Оселища охороняють на території НПП “Сколівські Бескиди”.

32. Заплавні деградовані пасовища на рівнині.

Natura 2000: –

Emerald: 37.2 Eutrophic humid grasslands (37.24, 37.242).

EUNIS: E2.1 Permanent mezzotrophic pastures and often-math-grazed meadows;
E2.4 Flood swards and related communities.

CORINE: 53.5 Tall rush swamps.

Pal. Hab.: 53.5 Tall rush swamps.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Potentillion anserinae* R. Tx. 1947, асоціації: *Rumici crispi-Agrostietum stoloniferae* Moor 1958, *Ranunculo repentis-Alopecuretum geniculati* R. Tx. 1937, угруповання *Agrostis stolonifera-Potentilla anserina*; частково союз *Bidention tripartiti* Nordhagen 1940 em. R. Tx in Poli et J. Tx. 1960, асоціації: *Rumici crispi-alopocuretum aequalis* Cirtu, 1972, *Catabroso-Polygonetum hydropiperis* Poli et J. Tx. 1960.

Домінантна класифікація. Формація *Agrostideta stoloniferae*, асоціація *Agrostidetum (stoloniferae) ranunculosum (repentis)*.

Структура та екологічна характеристика. Низькі або середньої висоти, одно- чи двоярусні маловидові пасовищні луки з домінуванням сланких гемікриптофітів. Сформовані по берегах річок і ставків, поблизу людських жител. Вони достатньо зволожені протягом усього вегетаційного періоду, а близькість ріки або іншої водойми забезпечує їм задовільний промивний режим зволоження.

Видовий склад. *Agrostis stolonifera*, *Alopecurus aequalis*, *A. geniculatus*, *Barbarea vulgaris*, *Glechoma hederacea*, *Juncus effusus*, *J. inflexus*, *Lolium perenne*, *Lycopus europaeus*, *Mentha longifolia*, *Poa trivialis*, *Potentilla anserina*, *Ranunculus repens*, *Rumex crispus*.

Поширення. Оселища цього типу в регіоні трапляються спорадично в долинах річок та біля житла.

Загрози. Зміна гідрологічних умов і способів господарювання, експансія адвентивних видів, демуаційні зміни, які супроводжуються формуванням деревно-чагарникової рослинності.

Природоохоронне значення. Відіграють певне ґрунтозахисне значення, а також є місцями існування значної кількості безхребетних, перш за все – комах. На прирічкових територіях відіграє певне значення у структурі екологічних коридорів екомережі, які пов'язані з прибережними смугами.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). На сьогодні спеціальних заходів охорони не потребує.

33. Низинні та передгірні викошувані луки (сіножаті).

Natura 2000: Lowland hay meadows (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*).

Emerald: –

EUNIS: E2.22 Sub-Atlantic lowland hay meadows.

CORINE: 38.22 Medio-European lowland hay meadows.

Pal. Hab.: 38.22 Sub-Atlantic lowland hay meadows, 38.233 Carpathian submontane hay meadows, 38.25 Continental meadows.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Arrhenatherion elatioris* Luquet 1926, асоціації: *Anthoxantho odorati-Agrostietum tenuis* Sillinger 1933, *Pastinaco sativae-Arrhenatheretum elatioris* Passarge 1964, *Poo-Trisetum flavescens* Knapp ex Oberdorfer 1957, *Ranunculo bulbosi-Arrhenatheretum elatioris* Ellmauer in Mucina et al. 1933.

Домінантна класифікація. Формациї: *Agrostideta tenuis*, *Anthoxantheta odorati*, *Arrhenathereta elatii*, *Brizieteta mediae*, *Festuceta pratensis*, *F. rubrae*, *Phleetea pratensis*, *Poa pratensis*, *Trifolieteta pratensis*, *T. repentis*.

Структура та екологічна характеристика. Багатовидові злаково-різнотравні кількаярусні мезофільні луки з традиційним режимом викошування та наступним екстенсивним спорадичним випасанням. Широко розповсюджені від низовини до нижнього лісового поясу (до 1000 м н.р.м.) та є одним з найпоширеніших типів нелісових оселищ Українських Карпат загалом. Ці луки сформувалися під впливом господарської діяльності на післялісових площах, а їх довготривале існування зумовлене практикою регулярного викошування. Для лук оселища характерним є досить широкий спектр екологічних умов. Травостій багаторярусний, зазвичай, з домінуванням злаків, які супроводжують чисельні мезофільні світлолюбні дводольні, що перед першим викошуванням, наприкінці весни – на початку літа, утворюють яскравий барвистий аспект. Структура й склад лучних угруповань, висота травостою залежать від умов місцевиростання й способів господарювання. Найбільше видове різноманіття властиве лукам з довготривалим традиційним господарюванням, яке передбачає один-два укоси з наступним екстенсивним випасанням і періодичним внесенням органічних добрив.

Видовий склад. *Achillea millefolium*, *Agrostis capillaris*, *Alchemilla* sp., *Alopecurus pratensis*, *Anthoxanthum odoratum*, *Arrhenatherum elatius*, *Astrantia major*, *Briza media*, *Bromus hordeaceus*, *B. inermis*, *Campanula patula*, *Centaurea jacea*, *Cerastium holosteoides*, *Coronaria flos-cuculi*, *Cruciata glabra*, *Dactylis glomerata*, *Daucus carota*, *Festuca rubra*, *Gallium mollugo*, *Holcus lanatus*, *Leontodon hispidus*, *Leucanthemum vulgare*, *Lotus corniculatus*, *Luzula campestris*, *Phleum pratense*, *Pimpinella saxifraga*, *Plantago lanceolata*, *Poa pratensis*, *Polygala vulgaris*, *Ranunculus acris*, *R. repens*, *Rhinanthus minor*, *Sanguisorba officinalis*, *Trifolium dubium*, *T. pratense*, *T. repens*, *Trisetum flavescens*, *Veronica chamaedrys*.

Поширення. Оселища цього типу в регіоні поширені по низькогір'ю й передгір'ю. Вони займають порівняно незначні площі у Сколівських Бескидах.

Загрози. Зміна й занепад традиційного господарювання, перш за все – регулярного викошування, що призводить до трансформації лучних угруповань,

заростання їх деревно-чагарниковою рослинністю; розорювання; надмірне підживлення; забудова територій; селітебна евтрофікація.

Природоохоронне значення. Низинні й низькогірні сіножаті визначають фізіономічність частини регіону й відіграють важливу ландшафто-формувальну роль на цій території. Оселище є одним з важливіших осередків різноманіття мезофільної нелісової флори, зокрема, окремих рідкісних видів. Оселища є середовищем існування для численних представників фауни безхребетних і дрібних хребетних тварин. Лучні ділянки, які оточують населені пункти, особливо в гірських регіонах, виконують функцію та формують мережу екокоридорів, особливо важливу в умовах територій давнього й тривалого господарювання.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Довготривале існування лук можливе лише за умови збереження режиму регулярного вилучення рослинної біомаси шляхом традиційного викошування та/або регульованого випасання.

34. Гірські біловусники на силікатному підґрунті.

Natura 2000: 6230* Species-rich *Nardus* grasslands, on siliceous substrates in mountain areas (and submountain areas in Continental Europe).

Emerald: 35.11 Mat-grass swards.

EUNIS: E1.71 [*Nardus stricta*] swards, E4.31 Alpic [*Nardus stricta*] swards and related communities.

CORINE: 35.11 Mat-grass swards.

Pal. Hab.: 35.11 Mat-grass swards; 35.13 [*Deschampsia flexuosa*] grasslands; 36.31 Alpic mat-grass swards and related communities.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Nardo-Agrostion tenuis* Silinger 1933, асоціації: *Homogyno alpinae-Nardetum strictae* Mráz 1956, *Soldanello montanae-Nardetum strictae* (Silinger 1933) Šomšák 1971, *Hypochaerido uniflorae-Nardetum strictae* (Palczyński 1962) Winnicki 1999, *Hieracio lachenalii-Nardetum strictae* Kornaš ex Pawłowski et al. 1960.

Домінантна класифікація. Формациї *Nardeta strictae*, *Deschampsieta caespitosae*.

Структура та екологічна характеристика. Високогірні природні та гірські похідні, переважно, низькорослі щільно-дернинні біловусові пустища як зі збідненим, так і багатим видовим складом на силікатних субстратах. Домінантним ценозотвірним та, часто, аспектним видом угруповань оселища звичайно є біловус стиснутий. У регіоні найбільш поширені вторинні біловусники, які сформувалися внаслідок багатовікової пасквальної депресії на місці первинних високогірних лучних (у тому числі й первинних біловусових), чагарникових і лісових (смерекових, букових) угруповань. Склад і структура похідних біловусників залежать від висоти, експозиції, крутизни схилів, пасквального навантаження. Видова насиченість і флористичний склад пов'язані зі складом угруповання-

попередника та стадією дегресії, на кінцевих етапах якої формуються біловусникові пустища з дуже низьким видовим різноманіттям (15-20 видів). Видове насичення збільшується біля верхньої межі лісу за рахунок проникнення видів з контактних лісових і лучних ценозів. Збереженню видового різноманіття сприяють практиковані на цих луках спорадичне нерегулярне косіння та поблажливе випасання. Останніми роками, у зв'язку із занепадом відгінного скотарства, спостерігається поступове згасання похідних біловусників і відновлення на їх місці корінних лісових угруповань і чагарникового криволісся. Крім того, за відсутності пасторального впливу, відбувається витіснення біловуса та інших дрібних видів високорослими дернинними злаками та заростання біловусників чагарничковими угрупованнями (чорничники, брусничники).

Видовий склад. *Achillea millefolium*, *Agrostis capillaris*, *Anthoxanthum odoratum*, *Campanula serrata*, *Carex pilulifera*, *C. sempervirens*, *Deschampsia cespitosa*, *Festuca rubra*, *F. supina*, *Gentiana asclepiadea*, *Hieracium alpinum*, *Homogyne alpine*, *Hypericum maculatum*, *Lerchenfeldia flexuosa*, *Luzula sudetica*, *Nardus stricta*, *Poa chixii*, *Potentilla aurea*, *P. erecta*, *Rhodococcum vitis-idaea*, *Soldanella hungarica*, *Thymus pulcherrimus*, *Vaccinium myrtillus*, *Veronica officinalis*, *Viola declinata*; *Polytrichum strictum*.

Поширення. Біловусові пустища є досить поширеними у середньогір'ї та високогір'ї регіону, часто саме вони формують фізіономічність пасовищ цієї території над верхньою межею лісу, а подекуди (околиці с. Підгородці) й низькогір'я.

Загрози. Ненормоване рекреаційне навантаження, особливо вздовж магістральних туристичних маршрутів, евтрофікація та внесення добрив, припинення випасання та господарської діяльності, введення заповідного режиму на похідних біловусних луках, природне лісовідновлення та заліснення відповідних лучних ділянок.

Природоохоронне значення. Біловусникові пустища відіграють важливу ландшафто-формувальну роль. Важливою також є ґрунтозахисна функція оселища. До первинних природних і, частково, вторинних біловусників приурочено багато рідкісних та ендемічних видів. Біловусові пустища є середовищем існування для численних представників фауни безхребетних і хребетних (зокрема, дрібних ссавців). Відкриті простори пустищ є важливими гірськими екокоридорами в умовах Лісистих Карпат, особливо для великих ссавців.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП "Сколівські Бескиди". Уведення заповідного режиму стимулює демутаційні процеси щодо відновлення на місці похідних біловусників корінних угруповань, перш за все лісів, що призводить до поступового відновлення природної кліматичної верхньої межі лісів. З точки зору перспектив збереження цього типу оселища в кожному конкретному випадку доцільно визначити оптимальну площу вторинних біловусників на конкретній території для обґрунтування відповідного екологічного менеджменту.

БОЛОТНІ ТИПИ ОСЕЛИЩ

35. Активні верхові болота.

Natura 2000: 7110* Active raised bogs.

Emerald: 51.1 Near-natural raised bogs.

EUNIS: D1.11 Active, relatively undamaged raised bogs; D1.111 Raised bog hummocks, ridges and lawns; D1.112 Raised bog hollows (schlenken).

CORINE: 51.11 Bog hummocks, ridges and lawns; 51.12 Bog hollows (schlenken).

Pal. Hab.: 51.11 Bog hummocks, ridges and lawns; 51.12 Raised bog hollows (schlenken).

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Sphagnion magellanicum* Kästner et Flössner 1933 em. Dierss. 1975, *Sphagnetum magellanicum* (Malc. 1929) Kästner et Flössner 1933.

Домінантна класифікація. *Sphagnetum* (*magellanicum*) *depressipiceetosum*, *Sphagnetum* (*nemorei*) *depressipiceetosum*.

Зелена книга України. 127. Угрупування формації пригніченоялиново-сфагнової (*Sphagneta depressipiceetosa*). Асоціації: пригніченоялиново-піхвовопухівково-болотножуравлиново-сфагнова (*Depressipiceetum* (*abietis*) *eriphoroso* (*vaginati*)-*oxycoccoso* (*palustris*)-*sphagnosum* (*S. magellanicum*)), пригніченоялиново-піхвовопухівково-сфагнова (*Depressipiceetum* (*abietis*) *eriphoroso* (*vaginati*)-*sphagnosum* (*S. flexuosum*)).

Структура та екологічна характеристика. Оліготрофні та оліго-мезотрофні сфагнові болота субконтинентальних і континентальних областей, на глибоких торф'яних ґрунтах. Верхові оліготрофні болота. Головною особливістю умов цих оселищ є наявність потужного (понад 2 м) шару торфу. Флористичний склад і структура рослинних угруповань боліт визначається, головним чином, ґрунтовими умовами й характером зволоження. Основу рослинного покриву утворюють сфагнові мохи.

Видовий склад. *Betula pubescens*, *Carex limosa*, *C. rostrata*, *Chamaenerion angustifolium*, *Drosera rotundifolia*, *Eriophorum vaginatum*, *Frangula alnus*, *Oxycoccus palustris*, *Picea abies*, *Potentilla erecta*, *Rhodococcum vitis-idaea*, *Salix* sp., *Vaccinium myrtillus*, *V. uliginosum*, *Populus tremula*; мохи: *Aulacomnium palustre*, *Polytrichum commune*, *P. formosum*, *P. juniperinum*, *Sphagnum capillifolium*, *Sph. magellanicum*, *Sph. nemoreum*, *Sph. rubellum*, *Sph. plumulosum*, *Sph. quinquefarium*.

Поширення. Оселища цього типу на території Сколівських Бескидів трапляються рідко: в урочищах Селище, Журавлине, Гусине та ін.

Загрози. Порушення гідрологічного режиму, витоптування.

Природоохоронне значення. Рослинність цього типу оселищ складають угруповання, включені до "Зеленої книги України" (2009) та види, що є рідкісними для території Сколівських Бескидів.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП “Сколівські Бескиди”, в урочищах Селище та Журавлине.

36. Перехідні болота.

Natura 2000: 7140 Transition mires and quaking bogs.

Emerald:

EUNIS: D2.2 Poor fens; D2.3 Transition mires and quaking bogs.

CORINE: 54.4 Acidic fens; 54.5 Transition mires.

Pal. Hab.: 54.4 Acidic fens; 54.5 Transition mires.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Клас *Scheuchzeria-Caricetea fuscae* R. Tx. 1937, *Caricetalia nigrae* Koch 1926 em. Nordh. 1937, com. *Carex nigra*, com. *Carex nigra-Eriophorum angustifolium*, com. *Menyanthes trifoliata*.

Домінантна класифікація. *Caricetum nigrae*, *Caricetum (nigrae)-eriphoretum (angustifolii)*, *Menyanthetum trifoliati*.

Структура та екологічна характеристика. Оселища представлені низовими або перехідними емерсійними торфовищами, а також екотопами локальних заглиблень на вологих торф'янистих ґрунтах з рослинністю, що сформована низькотравними осоковими угрупованнями з домішкою гелофітного та гідрофітного різнотрав'я.

Видовий склад. *Anthoxanthum odoratum*, *Caltha palustris*, *Carex echinata*, *C. flava*, *C. nigra*, *C. pallescens*, *Coronaria flos-cuculi*, *Equisetum fluviatile*, *Eriophorum angustifolium* (= *E. polystachyon*), *Galium palustre*, *Juncus articulatus*, *J. effusus*, *Menyanthes trifoliata*, *Potentilla erecta*, *Ranunculus acris*, *R. flammula*, *Scirpus sylvaticus*, *Valeriana simplicifolia*.

Поширення. Оселища цього типу на території Сколівських Бескидів трапляються дуже рідко.

Загрози. Порушення гідрологічного режиму, витоπτування.

Природоохоронне значення. Рослинність цього типу оселищ формують види (*Eriophorum angustifolium*, *Menyanthes trifoliata*, *Valeriana simplicifolia*) та рослинні угруповання, що є рідкісними для території Сколівських Бескидів.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП “Сколівські Бескиди”.

37. Сукцесійно змінені евтрофні болота.

Natura 2000: –

Emerald:

EUNIS: E3.46 Transitional tall herb humid meadows.

CORINE: 37.2 Transitional tall herb humid meadows.

Pal. Hab.: 37.25 Transitional tall herb humid meadows.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. *Scirpetum sylvatici* Ralski 1931.

Домінантна класифікація. *Scirpeta sylvaticae*.

Структура та екологічна характеристика. Оселища формує група мокрих лук, частково заболочених, що приурочені до локальних заглиблень. Флористично пов'язані з класом *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*. Як правило, угруповання займають незначні площі в локальних заглибленнях, межуючи з лучно-торфовищними комплексами. Переважають угруповання з домінуванням *Scirpus sylvaticus*.

Видовий склад. *Agrostis tenuis*, *Equisetum palustre*, *Juncus effusus*, *Lycopus europaeus*, *Mentha arvensis*, *Scirpus sylvaticus*.

Поширення. Оселища трапляються досить часто по всій території Сколівських Бескидів, у межах лісового поясу, але не займають великих площ.

Загрози. Порушення гідрологічного режиму, витоπτування.

Природоохоронне значення. Має певне значення для збереження загальної видової та ценотичної різноманітності регіону.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Спеціальних заходів охорони не потребують.

38. Деградовані верхові болота (здатні до природного поновлення).

Natura 2000: 7120* Degraded raised bogs (still capable of natural regeneration).

Emerald: 51.1 Near-natural raised bogs.

EUNIS: D1.12 Damaged, inactive bogs; D1.122 Drained raised bogs; D1.123 Ditched raised bogs.

CORINE: 51.2 Purple moorgrass bogs.

Pal. Hab.: 51.2 Purple moorgrass bogs.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Sphagnion medii* Kästner et Flössner 1933, асоціації: *Eriophoro vaginati-Sphagnetum recurvi* Hueck 1925, *Sphagnetum medii* Kästner et Flössner 1933.

Домінантна класифікація. Формація *Sphagneta cuspidati*, асоціації: *Sphagnetum eriophorosum* (vaginati).

Структура та екологічна характеристика. До цього типу оселищ належать олігомезотрофні та мезотрофні болота, які висихають. Водний режим цих боліт значно порушений господарською діяльністю. Вони трапляються на більш-менш вирівняних схилах або в підніжжях гір, на терасах долин річок. Оселища займають невеликі площі з чітко вираженими межами поширення болотної рослинності. Угруповання, які представлені в цих оселищах переважно двоярусні: у I-му ярусі переважає чагарничково-осоково-трав'яний покрив, у II-му – сфагнові мохи.

Видовий склад. *Carex canescens*, *C. echinata*, *C. limosa*, *C. nigra*, *C. rostrata*, *Drosera rotundifolia*, *Empetrum nigrum*, *Eriophorum vaginatum*, *Homogyne alpina*, *Oxycoccus palustris*, *Picea abies*, *Potentilla erecta*, *Rhodococcum vitis-*

idaea, *Soldanella hungarica*, *Vaccinium myrtillus*, *V. uliginosum*; мохи: *Sphagnum cuspidatum*, *Sph. fuscum*, *Sph. magellanicum*, *Sph. angustifolium*.

Поширення. Оселища цього типу на території Сколівських Бескидів трапляються дуже рідко (урочище Селище).

Загрози. Порушення гідрологічного режиму, осушування.

Природоохоронне значення. До цього типу оселища приурочена значна кількість видів рослин, що включені до “Червоної книги України” (2009). Оселище є місцем існування багатьох видів фауни безхребетних, які облігатно пов’язані з угрупованнями оселища.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП “Сколівські Бескиди”.

39. Евтрофні болота на різних стадіях осушувальної дегресії.

Natura 2000: –.

EUNIS: E3.46 Transitional tall herb humid meadows.

Emerald: 37.2 Eutrophic humid grasslands; 37.3 Purple moorgrass meadows and related communities).

CORINE: 37.2 Transitional tall herb humid meadows.

Pal. Hab.: 37.2 Transitional tall herb humid meadows.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Calthion* R. Tx. 1937 em. Balátová-Tuláčková 1978, асоціації: *Scirpetum sylvatici* Ralski 1931, *Cirsietum rivularis* Nowiński 1927, *Lysimachio vulgaris-Filipenduletum* Balátová-Tuláčková 1978, *Cirsio palustris-Calthetum* Balátová-Tuláčková, Kontrišová et Kontriš 1994, *Filipendulo-Menthetum longifoliae* Zlinská 1989. – Союз *Molinion* Koch 1926, асоціації: *Junco-Molinietum caeruleae* Preising 1951.

Домінантна класифікація. Формация *Caltheta*, асоціації: *Scirpetum sylvatici*, *Cirsietum rivulare*, *Lysimachio vulgaris-Filipenduletum*, *Filipendulo-Menthetum longifoliae*, *Cirsio palustris-Calthetum*, *Trollio-Cirsietum rivularis*. Формация *Molinietum caeruleae*, асоціації: *Molinietum (caeruleae) eriophorosum* (polystachion), *Junco-Molinietum (caeruleae)*.

Структура та екологічна характеристика. Оселища представлені евтрофними болотами, що перебувають на різних стадіях осушувальної дегресії й відзначаються великою кількістю угруповань, які в них представлені. Формуються на мінеральних болотних, лучно-болотних осушених та оторфовано-глейових осушених ґрунтах.

Видовий склад. *Caltha palustris*, *Carex appropinquata*, *C. canescens*, *C. echinata*, *C. flava*, *C. panicea*, *C. rostrata*, *Cirsium palustre*, *C. rivulare*, *Eriophorum latifolium*, *Filipendula ulmaria*, *Homogyne alpina*, *Lysimachia vulgaris*, *Molinia caerulea*, *Scirpus sylvaticus*, *Soldanella hungarica*, *Trollius europaeus*, *Vaccinium myrtillus*.

Поширення. Оселища цього типу є типовими для території Сколівських Бескидів і трапляються в межах лісового поясу.

Загрози. Порушення гідрологічного режиму, осушування.

Природоохоронне значення. У складі угруповань оселища росте багато видів, включених до “Червоної книги України” (2009). Важливі для численних видів фауни безхребетних.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП “Сколівські Бескиди”.

СТРУМКОВО-ДЖЕРЕЛЬНІ ТИПИ ОСЕЛИЩ

40. Гірські та субальпійські джерела на силікатах.

Natura 2000: –

EUNIS: C2.31 Soft water springs.

Emerald: –

CORINE: 54.111 Soft water bryophyte springs.

Pal. Hab.: 54.111 Middle European soft water bryophyte springs.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Cratoneuro filicini-Calthion laetae* Hadač 1983: *Brachythecio rivularis-Cardaminetum opicii* (Krajina 1933) Hadač 1983, *Calthetum laetae* Krajina 1933, *Cardamino-Cratoneuretum* Kornaš et Medwecka-Kornaš 1967.

Домінантна класифікація. У відомих домінантних таксономічних зведеннях синтаксономічна структура не представлена. Зважаючи на олігодомінантність угруповань оселища, синтаксони домінантної класифікації можуть бути аналогічні виділені за флористичними критеріями.

Структура та екологічна характеристика. Мохово-трав'яні гелофітні угруповання відкритих чи слабозатінених гірських і високогірних джерел та струмків на силікатних субстратах з холодними кислими, оліготрофними водами. У Сколівських Бескидах трапляються відносно рідко вздовж струмків, при джерелах і займають площі від одного до кількох м². У структурі угруповань зазвичай переважає моховий покрив, який часто повністю вкриває субстрат. Види судинних рослин здебільшого вселяються в мохові подушки. Оселище розвивається в контакт з прибережними високотравними рослинними угрупованнями.

Видовий склад. *Adenostyles alliariae*, *Alchemilla glabra*, *Caltha laeta*, *Cardamine opicii*, *Chaerophyllum hirsutum*, *Crepis paludosa*, *Epilobium alsinifolium*, *E. anagallidifolium*, *E. nutans*, *Deschampsia cespitosa*, *Luzula alpinopilosa*, *Nardus stricta*, *Rumex alpinus*, *Stellaria nemorum*, *S. uliginosa*, *Viola biflora*; мохи: *Bryum pseudotriquetrum*, *Cratoneuron filicinum*, *Dicranella palustris*, *Philonotis fontana*, *Ph. seriata*, *Scapania undulata*.

Поширення. Оселище трапляється у привершинних частинах найвищих хребтів регіону в місцях виходу джерел. Встановлення поширення оселища потребує додаткових обстежень.

Загрози. Зміна гідрологічного режиму, забруднення, еутрофікація джерел і прилеглих ділянок, нерегульований пішохідний, вело-, мото- та автотуризм, освоєння високогір'я для туризму, централізований водозабір трубами та використання джерел для водопостачання.

Природоохоронне значення. Оселище має важливе значення для збереження унікальної видової та ценотичної різноманітності. Важливе для деяких видів ентомофауни.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП "Сколівські Бескиди" (г. Парашка).

СКЕЛЬНІ ТИПИ ОСЕЛИЩ

41. Середньоєвропейські скельні осипища силікатних порід у передгір'ї.

Natura 2000: 8150 Medio-European upland siliceous screes.

EUNIS: H2.32 Medio-Europaeen upland siliceous screes.

Emerald: –

CORINE: 62.12 Northern upland siliceous screes.

Pal. Hab.: 61.12 Northern upland siliceous screes.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Galeopsis segetum* Oberd. 1957: *Senecioni-Galeopsietum ladani* Eliáš 1993.

Домінантна класифікація. У наявних на сьогодні синтаксономічних зведеннях за домінантною класифікацією, угруповання, що відповідають цьому типу оселищ, відсутні. Частково, на незначних, рудералізованих, територіях, може відповідати угрупованням формації *Rumiceta alpini*, але за умови формування незіміжених багатовидових угруповань. Монодомінантні щавельники належать до антропогенних типів оселищ.

Структура та екологічна характеристика. Оселище сформоване на природних або напівприродних силікатних скельних осипах передгірного та низькогірного поясів. У регіоні спорадично поширене на крутих схилах на кислих флішових породах низькогір'я. Рослинність представлена переважно піонерними угрупованнями, у формуванні яких беруть участь багаторічники, зокрема, деякі сукуленти, а також однорічники, що в другій половині літа вже відмирають. Іноді місцями додається моховий і лишайниковий покрив. Рослинне вкриття незначне, чималі ділянки осипів зовсім позбавлені рослинності.

Видовий склад. *Chamerion angustifolium*, *Chaenorhinum minus*, *Dianthus carthusianorum*, *Epilobium collinum*, *Galeopsis ladanum*, *G. tetrahit*, *Sedum acre*, *S. telephium*, *Silene nutans*, *Viscaria viscosa*.

Поширення. У регіоні спорадично трапляється від передгірної до середньогірної частини.

Загрози. Видобуток каміння для будівельних потреб.

Природоохоронне значення. Має певне значення для збереження загальної біорізноманітності фіто- й зообіоти регіону.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Спеціальних заходів охорони не потребує.

42. Вологі скелі та водоспади.

Natura 2000: –

EUNIS: H3.42 Nothern wet inland cliffs.

Emerald: –

CORINE: 3.3.2. Bare rock.

Pal. Hab.: 62.52 Nothern wet inland cliffs.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Частково: *Potentilletalia caulescentis* Bl.-Bl. in Br.-Bl. et Jenny 1926, гігрофільні мохові синузії.

Домінантна класифікація. Синтаксономія не визначена.

Структура та екологічна характеристика. Оселище сформоване на дуже вологих скелях, що постійно зрошуються краплями води при водоспадах, нависаючих карнизах або вертикальних вологих скелях при джерелах. Рослинний покрив сформований, переважно, гігрофільними видами мохів, квіткові рослини трапляються рідко й поодинокі. У цьому типі оселища можуть формуватися унікальні рослинні угруповання видів, які поширені в інших типах оселищ. У деяких місцях можуть формуватися скупчення нитчастих водоростей.

Видовий склад. *Alchemilla glabra*, *Cardamine amara*, *Malachium aquaticum*, *Petasites albus*, *Phegopteris connectilis*, *Stellaria nemorum*; мохи: *Brachythecium rutabulum* (Hedw.) Schimp., *B. rivulare* Schimp., *Calliergonella cuspidate* (Hedw.) Loeske, *Climacium dendroides* (Hedw.) F. Weber & D. Mohr.

Поширення. У регіоні трапляються рідко. Найбільші локалітети оселища – біля водоспаду на р. Кам'янка та біля водоспаду Гуркало на Малій Річці біля с. Корчин. Також спорадично трапляються по всьому регіону при гірських потоках, що оточені скелями.

Загрози. Неконтрольоване рекреаційне використання, можливе порушення гідрологічного режиму.

Природоохоронне значення. Має важливе значення для деяких видів комах і птахів. Відіграє важливу роль щодо збереження загального біорізноманіття фіто- й зообіоти регіону.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Необхідний моніторинг загального стану оселищ в зонах посиленого рекреаційного впливу, попередження забруднення побутовим сміттям і збереження наявного гідрорежиму. Охороняють на території НПП “Сколівські Бескиди”.

43. Печери та штольні.

Natura 2000: –

EUNIS: H1 Terrestrial underground caves, cave systems and waterbodies.

Emerald: 65. Caves.

CORINE: 65.4 Other caves.

Pal. Hab.: 65. Caves.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Інколи трапляються рослинні угруповання союзу *Erysimo wittmannii-Hackelion deflexae* Bernátová 1986: *Arenario serpyllifoliae-Descurainietum sophiae* Bernátová 1991, *Arabido turritae-Sisymbrietum strictissimi* Bernátová 1991.

Домінантна класифікація. У відомих синтаксономічних зведеннях інформації немає.

Структура та екологічна характеристика. Цей тип оселища не має вираженого рослинного покриву, оскільки в печерах не можливе утворення повноцінних рослинних угруповань. Характерна сталість абіотичних умов, основними з яких є брак світла, висока вологість та понижена температура. Субстрат у печерах та штольнях є грубим, шар ґрунту тонкий, збагачений азотом природного походження. На зовнішній стороні входу у печеру або штольню можливе як різнотрав'я різних за екологічними умовами видів, так і відсутність видів унаслідок малої кількості світла та товстого шару опалого листя.

Видовий склад. Інколи можливі види: *Arabis auriculata*, *A. turrita*, *Bromus tectorum*, *Camelina microcarpa*, *Campanula rapunculoides*, *Chenopodium foliosum*, *Cynoglossum officinale*, *Descurainia sophia*, *Fumaria schleicheri*, *Sisymbrium strictissimum*, *Tragopogon dubius*.

Поширення. Цей тип оселища трапляється в регіоні рідко й має, здебільшого, вторинне походження: відомі невеликі штучні порожнини в урочищах Скелі Довбуша, Тустань.

Загрози. Засмічення побутовим сміттям внаслідок рекреаційної діяльності, розпалювання багать у порожнинах, що призводить до порушення гідротермічного режиму.

Природоохоронне значення. Оселище є важливим середовищем існування для низки видів безхребетних та ссавців, зокрема є місцем гібернації рукокрилих.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Зменшення рекреаційного навантаження, проведення роз'яснювальної роботи серед населення, зменшення антропогенного навантаження. Охороняють на території НПП "Сколівські Бескиди" та геологічній пам'ятці природи "Скелі Довбуша".

ЛІСОВІ ТИПИ ОСЕЛИЩ

44. Ацидофільні букові ліси *Luzulo-Fagetum*.

Natura 2000: 9110 Букові ліси *Luzulo-Fagetum* / *Luzulo-Fagetum* beech forests.

EUNIS: G1.6/P-41.11 Medio-European acidophilous [*Fagus*] forests.

Emerald: 41.1 Beech forests (viz take L5.1, L5.2 a L5.3).

CORINE: 41.11 Central European acidophilous beech forests with woodrush.

Pal. Hab.: 41.11 Medio-European acidophilous beech forests, Підтип 41.112 – Середньоевропейські гірські букові ліси.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Кислі бучини підсоюзу *Luzulo-Fagenion* (Lohm. ex R. Tx. 1954) Oberd. 1957, SAll. *Luzulo-Fagenion* (Lohm. ex R. Tx. 1954) Oberd. 1957, Ass. *Luzulo luzuloidis-Fagetum* (Du Rietz 1923) Markgr. 1932 em. Meusel 1937, Subass.: *typicum*, Subass.: *luzuletosum sylvaticae*, Subass.: *calamagrostietosum*.

Домінантна класифікація. Fagetum (sylvaticae) luzulosum (luzuloidis), Fagetum (sylvaticae) luzulosum (sylvaticae), Fagetum (sylvaticae) calamagrostietosum.

Лісова типологія. D2Бк – свіжа чиста бучина; D2ЯцБк – свіжа ялицева бучина; D3ЯлБк – волога смерекова бучина; D3ЯлЯцБк – волога смереково-ялицева бучина; С2ЯлБк – свіжа смерекова суббучина; С3ЯлБк – волога смерекова суббучина; С2ЯлЯцБк – свіжа смереково-ялицева суббучина; С3ЯлЯцБк – волога смереково-ялицева суббучина.

Структура та екологічна характеристика. Угрупування ацидофільних флористично бідних букових лісів з незначною домішкою явора, смереки та ялиці, які сформувалися на кислих силікатних породах. Чагарниковий ярус слабо виражений. Проективне покриття трав'яного ярусу не перевищує 40-50%, у його складі переважають ацидофільні та оліготрофні види. Кислі гірські бучини відрізняються від поширених у тому ж гірському поясі багатих бучин відсутністю у покриві евтрофних лісових видів та переважанням *Luzula luzuloides* та інших ацидофільних видів.

Видовий склад. *Abies alba*, *Acer pseudoplatanus*, *Athyrium filix-femina*, *Calamagrostis arundinacea*, *C. villosa*, *Dryopteris filix-mas*, *Fagus sylvatica*, *Homogyne alpina*, *Lonicera xylosteum*, *Luzula luzuloides*, *L. sylvatica*, *Oxalis acetosella*, *Phegopteris connectilis*, *Picea abies*, *Polytrichum commune*, *Rubus hirtus*, *Vaccinium myrtillus*. У складі угруповань цього оселища також зрідка трапляються: *Anemone nemorosa*, *Carex pilosa*, *Cicerbita alpina*, *Dryopteris expansa*, *Huperzia selago*, *Galeobdolon luteum*, *Lycopodium annotinum*, *Galium intermedium*, *Prenanthes purpurea*, *Stellaria nemorum*, *Veratrum lobelianum*.

Поширення. Оселища цього типу є типовими для території Сколівських Бескидів у межах лісового поясу, трапляються на гребенях хребтів, привершинних ділянках, переважно на схилах північної експозиції.

Загрози. Вирубування, нераціональне ведення лісового господарства.

Природоохоронне значення. Цей тип оселища має важливе ландшафтоформувальне значення, а також винятково важливий для збереження загальної біорізноманітності фіто- й зообіоти регіону.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП “Сколівські Бескиди”, а також у кількох заповідних урочищах регіону.

45. Букові ліси *Asperulo-Fagetum* (Багаті букові ліси *Galio odorati-Fagenion* та *Dentario glandulosae-Fagenion*).

Natura 2000: 9130 Букові ліси *Asperulo-Fagetum* / *Asperulo-Fagetum* beech forests.

EUNIS: G1.6/P-41.13 Medio-European neutrophile [*Fagus*] forests.

Emerald: 41.1 Beech forests; 41.13 Neutrophilous beech forests.

CORINE: 41.13 Neutrophilous beech forests.

Pal. Hab.: 41.13 Medio-European neutrophile beech forests, підтип 41.133 – Середньоевропейські гірські нейтрофільні букові ліси.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Багаті бучини підсоюзів *Dentario glandulosae-Fagenion* Oberd. et Th. Müller 1984 та *Galio odorati-Fagenion* (R. Tx. 1955) Th. Müller 1992, SALL.: *Dentario glandulosae-Fagenion* Oberd. et Th. Müller 1984.

Ass.: *Dentario glandulosae-Fagetum* W.Mat. 1964 ex Guzikowa et Kornaś 1969
var. *typicum*,
var. *lunarietosum*,
var. *allietosum ursini*,

Ass.: *Carici pilosae-Fagetum* Oberd. 1957
var. *typicum*,
var. *Hedera helix*.

SALL.: *Galio odorati-Fagenion* (R. Tx. 1955) Th. Müller 1992, com. *Fagus sylvatica-Mercurialis perennis* (Cel. 1962).

Домінантна класифікація. *Fagetum* (*sylvaticae*) *lunariosum* (*redivivae*), *Acereto* (*pseudoplatani*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *lunariosum* (*redivivae*), *Abieto* (*albae*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *lunariosum* (*redivivae*), *Abieto* (*albae*)-*Piceeto* (*abietis*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *lunariosum* (*redivivae*), *Fagetum* (*sylvaticae*) *alliosum* (*ursini*), *Fagetum* (*sylvaticae*) *caricosum* (*pilosae*), *Fagetum* (*sylvaticae*) *hederosum* (*helicis*), *Fagetum* (*sylvaticae*) *mercurialidosum* (*perennis*), *Acereto* (*pseudoplatani*)-*Fraxineto* (*excelsioris*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *scopolioso* (*carniolicae*)-*lunariosum* (*redivivae*); *Fagetum* (*sylvaticae*) *scopoliosum* (*carniolicae*).

Зелена книга України. 5. Угрупування букових лісів (*Fageta sylvaticae*) з домінуванням у травостої лунарії оживаючої (*Lunaria rediviva*). Асоціації: буковий ліс лунарієвий (*Fagetum* (*sylvaticae*) *lunariosum* (*redivivae*)), яворово-буковий ліс лунарієвий (*Acereto* (*pseudoplatani*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *lunariosum* (*redivivae*)), ялицево-буковий ліс лунарієвий (*Abieto* (*albae*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *lunariosum* (*redivivae*)), ялицево-ялиново-буковий ліс лунарієвий (*Abieto* (*albae*)-*Piceeto* (*abietis*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *lunariosum* (*redivivae*)).

6. Угрупування букових лісів (*Fageta sylvaticae*) з домінуванням плюща звичайного (*Hedera helix*). Асоціації: буковий ліс плющовий (*Fagetum* (*sylvaticae*) *hederosum* (*helicis*)), грабово-буковий ліс плющовий (*Carpineto* (*betuli*)-

- Fagetum (sylvaticae) hederosum (helicis)), ялицево-буковий ліс плющовий (Abieto (albae)-Fagetum (sylvaticae) hederosum (helicis)).
7. Угрупування букових лісів (Fageta sylvaticae) з домінуванням у травостої скополії карніолійської (*Scopolia carniolica*). Асоціація буковий ліс скополієвий (Fagetum (sylvaticae) scopoliosum (carniolicae)).
 8. Угрупування букових лісів (Fageta sylvaticae) з домінуванням у травостої цибулі ведмежої (*Allium ursinum*). Асоціації: буковий ліс ведмежоцибулевий (Fagetum (sylvaticae) alliosum (ursini)), грабово-ялицево-буковий ліс ведмежоцибулевий (Carpineto (betuli)-Abieto (albae)-Fagetum (sylvaticae) alliosum (ursini)), яворово-буковий ліс ведмежоцибулевий (Acereto (pseudoplatani)-Fagetum (sylvaticae) alliosum (ursini)), ялиново-буковий ліс ведмежоцибулевий (Piceeto (abietis)-Fagetum (sylvaticae) alliosum (ursini)), ялиново-ялицево-буковий ліс ведмежоцибулевий (Piceeto (abietis)-Abieto (albae)-Fagetum (sylvaticae) alliosum (ursini)), ялицево-буковий ліс ведмежоцибулевий (Abieto (albae)-Fagetum (sylvaticae) alliosum (ursini)).

Лісова типологія. С2Бк – свіжа чиста суббучина, С2ГрБк – свіжа грабова суббучина, D2Бк – свіжа чиста бучина, D2ГрБк – свіжа грабова бучина, D2ЯцБк – свіжа ялицева бучина, D3Бк – волога чиста бучина, D3ГрБк – волога грабова бучина, D3ЯцБк – волога ялицева бучина, D3ГрЯцБк – волога грабово-ялицева бучина, D3ЯлЯцБк – волога смереково-ялицева бучина, D3ЯлБк – волога смерекова бучина.

Структура та екологічна характеристика. Букові ліси евтрофні й мезотрофні, чисті й мішані з флористично багатим багатоярусним трав'яним покривом, який утворюють типові лісові сциофіти вимогливі до багатства ґрунту. Деревостани складної структури, що утворені двома або трьома ярусами. У пралісах структура складніша – чотири або п'ять ярусів. У першому ярусі чистих букових деревостанів домінує бук лісовий, у мішаних – разом з буком субдомінантами є ялиця біла, іноді трапляється ялина європейська. У підлеглих ярусах переважають граб звичайний, явір. У підліску трапляються ліщина звичайна, бузина червона. Основу травостою утворюють осока волосиста, підмаренник запашний, зубниці залозиста й бульбиста.

Видовий склад. *Abies alba*, *Acer pseudoplatanus*, *Aconitum moldavicum*, *Actaea spicata*, *Allium ursinum*, *Aposeris foetida*, *Athyrium filix-femina*, *Calamagrostis villosa*, *Carex pilosa*, *Cephalanthera longifolia*, *Corylus avellana*, *Daphne mezereum*, *Dentaria bulbifera*, *D. glandulosa*, *Dryopteris filix-mas*, *Euphorbia amygdaloides*, *Fagus sylvatica*, *Galeobdolon luteum*, *Galium odoratum*, *Geranium robertianum*, *Glechoma hirsuta*, *Hedera helix*, *Homogyne alpina*, *Lonicera xylosteum*, *Lunaria rediviva*, *Luzula luzuloides*, *Mercurialis perennis*, *Neottia nidus-avis*, *Sambucus racemosa*, *Scopolia carniolica*, *Oxalis acetosella*, *Phegopteris connectilis*, *Picea abies*, *Polystichum braunii*, *Rubus hirtus*, *Salvia glutinosa*, *Senecio fuchsii*, *Sorbus aucuparia*, *Symphytum cordatum*, *Vaccinium myrtillus*; мохи: *Polytrichum commune*.

Поширення. Оселища цього типу на території Сколівських Бескидів трапляються спорадично, у межах лісового поясу, переважно в ізольованих островних локалітетах, на пологих схилах різних експозицій.

Загрози. Вирубування, нераціональне ведення лісового господарства.

Природоохоронне значення. Рослинні угруповання цих оселищ включені до “Зеленої книги України” (2009). У складі оселищ цього типу трапляються (іноді домінують) види, що включені до “Червоної книги України” (2009).

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняються на території НПП “Сколівські Бескиди” (№ 63 охороняють у ботанічній пам’ятці природи місцевого значення в Дубинському лісництві Сколівського ДЛГ).

46. Середньоєвропейські яворово-букові гірські ліси.

Natura 2000: 9140 Середньоєвропейські яворово-букові ліси / Medio-European subalpine beech woods with *Acer* and *Rumex arifolius*.

Emerald: 41.1 Beech forests; 41.15 Subalpine beech woods.

EUNIS: 61.65 Medio-European subalpine *Fagus* woods.

CORINE: 41.15 Subalpine beech woods.

Pal. Hab.: 41.15 Medio-European subalpine beech woods.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Яворові та яворово-букові ліси підсоюзу *Lunario-Acerenion pseudoplatani* (Moor 1973) Th. Müller 1992, All.: *Tilio platyphillis-Acerenion pseudoplatani* Klika 1955, SAll.: *Lunario-Acerenion pseudoplatani* (Moor 1973) Th. Müller 1992, Ass.: *Phyllitido-Aceretum* Moor 1952, Ass.: *Lunario-Aceretum* Grüneberg et Schlüt. 1957, Ass.: *Aceri-Fagetum* Rübel 1930 ex J. et M. Bartsch. 1940.

Домінантна класифікація. *Aceretum* (*pseudoplatani*) *phyllitidosum* (*scolopendrii*), *Acereto* (*pseudoplatani*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *phyllitidosum* (*scolopendrii*), *Acereto* (*pseudoplatani*)-*Fageto* (*sylvaticae*)-*Carpinetum* (*betuli*) *grossularioso* (*reclinatae*)-*phyllitidosum* (*scolopendrii*), *Aceretum* (*pseudoplatani*) *lunariosum* (*redivivae*), *Acereto* (*pseudoplatani*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *lunariosum* (*redivivae*), *Acereto* (*pseudoplatani*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *scopoliosum* (*carniolicae*).

Зелена книга України. 4. Угруповання букових лісів (*Fageta sylvaticae*) з домінуванням у травостої листовика сколопендрового (*Phyllitis scolopendrium*). Асоціації: яворово-буковий ліс сколопендроволистовиковий (*Acereto* (*pseudoplatani*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *phyllitidosum* (*scolopendrii*)).

5. Угруповання букових лісів (*Fageta sylvaticae*) з домінуванням у травостої лунарії оживаючої (*Lunaria rediviva*). Асоціації: буковий ліс лунарієвий (*Fagetum* (*sylvaticae*) *lunariosum* (*redivivae*)), яворово-буковий ліс лунарієвий (*Acereto* (*pseudoplatani*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *lunariosum* (*redivivae*)), ялицево-буковий ліс лунарієвий (*Abieto* (*albae*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *lunariosum* (*redivivae*)), ялицево-ялиново-буковий ліс лунарієвий (*Abieto* (*albae*)-*Piceeto* (*abietis*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *lunariosum* (*redivivae*)).

7. Угруповання букових лісів (*Fageta sylvaticae*) з домінуванням у травостої скополії карніолійської (*Scopolia carniolica*). Асоціація буковий ліс скополієвий (*Fagetum (sylvaticae) scopoliosum (carniolicae)*).
61. Угруповання яворових лісів (*Acereta pseudoplatani*) з домінуванням у травостої лунарії оживаючої (*Lunaria rediviva*). Асоціації: буково-яворовий ліс лунарієвий (*Fageto (sylvaticae)-Aceretum (pseudoplatani) lunariosum (redivivae)*), яворовий ліс лунарієвий (*Aceretum (pseudoplatani) lunariosum (redivivae)*).
62. Угруповання яворових лісів (*Acereta pseudoplatani*) з домінуванням у травостої скополії карніолійської (*Scopolia carniolica*). Асоціації: буково-яворовий ліс скополієвий (*Fageto (sylvaticae)-Aceretum (pseudoplatani) scopoliosum (carniolicae)*), яворовий ліс скополієвий (*Aceretum (pseudoplatani) scopoliosum (carniolicae)*).
63. Угруповання яворових лісів (*Acereta pseudoplatani*) з домінуванням у травостої цибулі ведмежої (*Allium ursinum*). Асоціації: буково-яворовий ліс ведмежоцибулевий (*Fageto (sylvaticae)-Aceretum (pseudoplatani) alliosum (ursini)*), яворовий ліс ведмежоцибулевий (*Aceretum (pseudoplatani) alliosum (ursini)*).

Лісова типологія. ВЗЯв – вологий яворовий субір, ВЗЯвБк – вологий яворово-буковий субір, СЗЯвБк – волога приполонинна яворова субучина, СЗЯвБкГ – вологе яворово-букове криволісся.

Структура та екологічна характеристика. Оселища цього типу формують багатовидові неморальні гірські схилі ліси з перевагою в деревостані *Acer pseudoplatanus*, приурочені до сильноскелетних, помірно вологих ґрунтів. Оселище формується поблизу верхньої межі поширення бука, на малопотужних буроземних часто скелетних ґрунтах, де його вітальність понижена, тому важливу ценотичну роль в угрупованні відіграє також явір. У деревостані панує бук лісовий та явір, часто з домішкою ялиці білої. Чагарниковий ярус розвинений нерівномірно, його формує головним чином ліщина та підріст деревних порід. Проективне покриття трав'яного ярусу коливається від 10-15 до 50-60%. У ньому ростуть переважно фагетальні види.

Видовий склад. *Abies alba*, *Acer pseudoplatanus*, *Athyrium filix-femina*, *Carex pilosa*, *Corylus avellana*, *Daphne mezereum*, *Dentaria bulbifera*, *D. glandulosa*, *Dryopteris filix-mas*, *Euphorbia amygdaloides*, *Fagus sylvatica*, *Galeobdolon luteum*, *Galium odoratum*, *Geranium robertianum*, *Glechoma hirsuta*, *Grossularia reclinata*, *Homogyne alpina*, *Picea abies*, *Sorbus aucuparia*, *Lunaria rediviva*, *Luzula luzuloides*, *Mercurialis perennis*, *Oxalis acetosella*, *Scopolia carniolica*, *Petasites albus*, *Phegopteris connectilis*, *Phyllitis scolopendrium*, *Polystichum braunii*, *P. aculeatum*, *Polypodium vulgare*, *Rubus hirtus*, *Salvia glutinosa*, *Sanicula europaea*, *Senecio fuchsii*, *Symphytum cordatum*, *Vaccinium myrtillus*; мохи: *Polytrichum commune*.

Поширення. Оселища цього типу на території Сколівських Бескидів трапляються доволі рідко, у межах лісового поясу, переважно в ізольованих острівних локалітетах.

Загрози. Вирубування, нераціональне ведення лісового господарства.

Природоохоронне значення. Рослинні угруповання цих оселищ включені до “Зеленої книги України” (2009). У складі оселищ цього типу трапляються (іноді домінують) види, що включені до “Червоної книги України” (2009).

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП “Сколівські Бескиди” (№ 63 охороняють у ботанічній пам’ятці природи місцевого значення в Дубинському лісництві Сколівського ДЛГ).

47. Яворові та яворово-липові ліси *Tilio platyphillis-Acerion pseudoplatani* на схилах, кам’янистих осипищах і в ущелинах.

Natura 2000: 9180 Ліси *Tilio-Acerion* на схилах, кам’янистих осипищах і в ущелинах / *Tilio-Acerion* forests of slopes, screes and ravines; Підтип: 9180-2. Яворовий ліс із листовиком сколопендровим; Підтип: 9180-3. Карпатський яворовий ліс із лунарією оживаючою.

EUNIS: G1.A4 Ravine and slope woodland.

CORINE: 3.1.1. Broad-leaved forest.

Pal. Hab: 41.4. Mixed ravine and slope forests.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Яворові та кленово-липові ліси союзу *Tilio platyphillis-Acerion pseudoplatani* Klika 1955, All. *Tilio platyphillis-Acerion pseudoplatani* Klika 1955, Sall. *Lunario-Acerion pseudoplatani* (Moor 1973) Th. Müller 1992, Ass. *Phyllitido-Aceretum* Moor 1952, Ass. *Lunario-Aceretum* Grüneberg et Schlüt. 1957, Ass. *Aceri-Fagetum* Rübel 1930 ex J. et M. Bartsch. 1940.

Домінантна класифікація. *Aceretum* (*pseudoplatani*) *phyllitidosum* (*scolopendrii*), *Acereto* (*pseudoplatani*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *phyllitidosum* (*scolopendrii*), *Acereto* (*pseudoplatani*)-*Fageto* (*sylvaticae*)-*Carpinetum* (*betuli*) *grossularioso* (*reclinatae*)-*phyllitidosum* (*scolopendrii*), *Aceretum* (*pseudoplatani*) *lunariosum* (*redivivae*), *Acereto* (*pseudoplatani*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *lunariosum* (*redivivae*), *Acereto* (*pseudoplatani*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *scopoliosum* (*carniolicae*).

Зелена книга України. 4. Угруповання букових лісів (*Fageta sylvaticae*) з домінуванням у травостої листовика сколопендрового (*Phyllitis scolopendrium*). Асоціації: яворово-буковий ліс сколопендроволистовиковий (*Acereto* (*pseudoplatani*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *phyllitidosum* (*scolopendrii*)).

5. Угруповання букових лісів (*Fageta sylvaticae*) з домінуванням у травостої лунарії оживаючої (*Lunaria rediviva*). Асоціації: буковий ліс лунарієвий (*Fagetum* (*sylvaticae*) *lunariosum* (*redivivae*)), яворово-буковий ліс лунарієвий (*Acereto* (*pseudoplatani*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *lunariosum* (*redivivae*)), ялицево-буковий ліс лунарієвий (*Abieto* (*albae*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *lunariosum* (*redivivae*)), ялицево-ялиново-буковий ліс лунарієвий (*Abieto* (*albae*)-

- Piceeto (abietis)-Fagetum (sylvaticae) lunariosum (redivivae)).
7. Угрупування букових лісів (Fageta sylvaticae) з домінуванням у травостої скополії карніолійської (*Scopolia carniolica*). Асоціація: буковий ліс скополієвий (Fagetum (sylvaticae) scopoliosum (carniolicae)).
 61. Угрупування яворових лісів (Acereta pseudoplatani) з домінуванням у травостої лунарії оживаючої (*Lunaria rediviva*). Асоціації: буково-яворовий ліс лунарієвий (Fageto (sylvaticae)-Aceretum (pseudoplatani) lunariosum (redivivae)), яворовий ліс лунарієвий (Aceretum (pseudoplatani) lunariosum (redivivae)).
 62. Угрупування яворових лісів (Acereta pseudoplatani) з домінуванням у травостої скополії карніолійської (*Scopolia carniolica*). Асоціації: буково-яворовий ліс скополієвий (Fageto (sylvaticae)-Aceretum (pseudoplatani) scopoliosum (carniolicae)), яворовий ліс скополієвий (Aceretum (pseudoplatani) scopoliosum (carniolicae)).
 63. Угрупування яворових лісів (Acereta pseudoplatani) з домінуванням у травостої цибулі ведмежої (*Allium ursinum*). Асоціації: буково-яворовий ліс ведмежоцибулевий (Fageto (sylvaticae)-Aceretum (pseudoplatani) alliosum (ursini)), яворовий ліс ведмежоцибулевий (Aceretum (pseudoplatani) alliosum (ursini)).

Лісова типологія. D2Яв – свіжа чиста яворина; D3Яв – волога чиста яворина; D2БкЯв – свіжа яворова бучина.

Структура та екологічна характеристика. Оселища цього типу формують багатовидові неморальні гірські схилі ліси з перевагою в деревостані *Acer pseudoplatanus*, на висотах до 500-700 м н.р.м., приурочені до кам'янистих світлобурих слабокислих середньоскелетних, помірно вологих ґрунтів, на флішових породах.

Видовий склад. *Abies alba*, *Acer pseudoplatanus*, *Athyrium filix-femina*, *Carex pilosa*, *Corylus avellana*, *Daphne mezereum*, *Dentaria bulbifera*, *D. glandulosa*, *Dryopteris filix-mas*, *Euphorbia amygdaloides*, *Fagus sylvatica*, *Galium odoratum*, *Geranium robertianum*, *Glechoma hirsuta*, *Grossularia reclinata*, *Homogyne alpina*, *Picea abies*, *Sorbus aucuparia*, *Lunaria rediviva*, *Luzula luzuloides*, *Mercurialis perennis*, *Oxalis acetosella*, *Scopolia carniolica*, *Phegopteris connectilis*, *Phyllitis scolopendrium*, *Polystichum braunii*, *Rubus hirtus*, *Salvia glutinosa*, *Sanicula europaea*, *Senecio fuchsii*, *Symphytum cordatum*, *Vaccinium myrtillus*, *Polytrichum commune*.

Поширення. Оселища цього типу на території Сколівських Бескидів трапляються рідко, у межах лісового поясу, переважно в ізольованих острівних локалітетах.

Загрози. Вирубування, нераціональне ведення лісового господарства.

Природоохоронне значення. Рослинні угруповання цих оселищ включені до “Зеленої книги України” (2009). У складі оселищ цього типу трапляються (іноді домінують) види, що включені до “Червоної книги України” (2009).

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП “Сколівські Бескиди”.

48. Алювіальні ліси з *Alnus glutinosa* та *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).

Natura 2000: 91E0 * Заплавні ліси з *Alnus glutinosa* та *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) / Alluvial forests with *Alnus glutinosa* and *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).

Emerald: 44.2 Boreo-alpine riparian galleries.

EUNIS: G1.1 Riparian [*Salix*], [*Alnus*] and [*Betula*] woodland; G1.2 Fluvial [*Fraxinus*]-[*Alnus*] and [*Quercus*]-[*Ulmus*]-[*Fraxinus*] woodland; G1.1/P-44.21 Montane grey alder galleries.

CORINE: 44.21 Montane grey alder galleries.

Pal. Hab: 44.213 Hercynio-Carpathian grey alder galleries.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Заплавні вербові, тополеві, вільхові та ясеневі ліси на алювії *Salicetum albae*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, Cl. *Quercus-Fagetum* Br.-Bl. et Vlieger in Vlieger 1937, Sall. *Alnenion glutinoso-incanae* Oberd. 1953, Ass. *Alnetum incanae* Lüdi 1921, Ass. *Caltho laetae-Alnetum* (Zarz. 1963) Stuchlik 1968, var.: *Alnus incana*, *Alnus glutinosa*, com. *Alnus glutinosa*.

Домінантна класифікація. *Alnetum (incanae) scopiosum (carniolicae)*, *Alnetum (incanae) lunariosum (redivivae)*, *Alnetum (incanae) matteucciosum (struthiopteris)*, *Alnetum (incanae) alliosum (ursini)*, *Alnetum (incanae) calthosum (palustris)*, *Alnetum (incanae) petasitosum (albae)*, *Alnetum (glutinosa) calthosum (palustris)*.

Зелена книга України. 54. Угрупування сіровільхових лісів (*Alneta incanae*) з домінуванням у травостої скополії карніолійської (*Scopolia carniolica*). Асоціація: сіровільховий ліс скополієвий (*Alnetum (incanae) scopiosum (carniolicae)*).

55. Угрупування сіровільхових лісів (*Alneta incanae*) з домінуванням у травостої страусового пера звичайного (*Matteuccia struthiopteris*). Асоціація: сіровільховий ліс страусовоперовий (*Alnetum (incanae) matteucciosum (struthiopteris)*).

56. Угрупування сіровільхових лісів (*Alneta incanae*) з домінуванням у травостої цибулі ведмежої (*Allium ursinum*). Асоціація: сіровільховий ліс ведмежоцибулевий (*Alnetum (incanae) alliosum (ursini)*).

Лісова типологія. С4Влс – сирий сіровільховий сугруд; С5Влс – мокрий сіровільховий сугруд; Д3Вл – волога вільшина.

Структура та екологічна характеристика. Лісові оселища цього типу формують евтрофні гігрофільні угруповання вільхових, ясенєво-вільхових та ільмово-вільхових лісів з добре розвиненим багаторушним трав'яним покривом, що сформувалися переважно в річкових долинах на органічно-мінеральних і мінеральних ґрунтах з високим рівнем ґрунтових вод.

Видовий склад. *Abies alba*, *Acer pseudoplatanus*, *Aegopodium podagraria*, *Allium ursinum*, *Alnus glutinosa*, *A. incana*, *Athyrium filix-femina*, *Caltha palustris*, *Cardamine impatiens*, *Carex brizoides*, *Carpinus betulus*, *Cirsium oleraceum*, *Corylus avellana*, *Equisetum sylvaticum*, *Filipendula denudata*, *Fraxinus excelsior*, *Galeobdolon luteum*, *Geranium phaeum*, *Glechoma hirsuta*, *Grossularia reclinata*, *Impatiens noli-tangere*, *Matteuccia struthiopteris*, *Myosotis palustris*, *Padus avium*, *Petasites albus*, *Picea abies*, *Pulmonaria obscura*, *Ranunculus repens*, *Rubus hirtus*, *Salix cinerea*, *S. fragilis*, *S. purpurea*, *Salvia glutinosa*, *Scirpus sylvaticus*, *Scopolia carniolica*, *Stellaria nemorum*, *Urtica dioica*, *Valeriana simplicifolia*, *Viburnum opulus*.

Поширення. Оселища цього типу на території Сколівських Бескидів трапляються рідко й поширені уздовж берегів річок і потоків у передгірній та низкокогірній частинах регіону.

Загрози. Вирубування, нераціональне ведення лісового господарства, зміна гідрологічного режиму.

Природоохоронне значення. Деякі рослинні угруповання цих оселищ включені до “Зеленої книги України” (2009). У складі оселищ цього типу трапляються (іноді домінують) види, що включені до “Червоної книги України” (2009).

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняються на території НПП “Сколівські Бескиди”.

49. Вологі монтанні смерекові ліси *Vaccinio-Piceeta*.

Natura 2000: 9410 Acidophilous spruce forests (*Vaccinio-Piceetea*).

Emerald: 42.21 Alpine and Carpathian subalpine spruce forests; 42.22 Inner range montane spruce forests.

EUNIS: G3.1B Alpine and Carpathian sub-alpine [*Picea*] forests; G3.1C Inner range montane [*Picea*] forests.

CORINE: 42.21 Alpine and Carpathian subalpine spruce forests; 42.22 Inner range montane spruce forests.

Pal. Hab.: 42.21 Alpine and Carpathian subalpine spruce forests; 42.22 Inner range montane spruce forests.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Piceion excelsae* Pawłowski in Pawłowski et al. 1928: *Mastigobryo-Piceetum* Br.-Bl. et Sissingh in Br.-Bl. et al. 1939.

Домінантна класифікація. Формация ялинових лісів (*Piceeta abietis*), асоціації: *Piceetum* (*abietis*) *vaccinosum* (*myrtilli*), *Piceetum* (*abietis*) *vaccinoso* (*myrtilli*)-*hylocomiosum*, *Abieto* (*albae*)-*Piceetum* (*abietis*) *vaccinosum* (*myrtilli*), *Abieto* (*albae*)-*Piceetum* (*abietis*) *vaccinoso* (*myrtilli*)-*hylocomiosum*, *Fageto* (*sylvaticae*)-*Piceetum* (*abietis*) *vaccinosum* (*myrtilli*).

Лісова типологія. Сира ялицева сурамінь (С4ЯцЯл); сира ялицева рамінь (Д4ЯцЯл).

Структура та екологічна характеристика. Смерекові ліси на кислих ґрунтах з високим рівнем ґрунтових вод. Оселища добре зволожений смерекових лісів, які займають невеликі площі на вирівняних або увігнутих елементах рельєфу, переважно біля підніжжя та на пологих слабо дренажованих схилах. Приурочені до кислих субстратів з високим рівнем ґрунтових вод і виразно оглеєних ґрунтів на схилах північних і північно-східних експозицій. Характерний невисокий ступінь зімкненості крон деревного ярусу (0,5-0,6). Трав'яний покрив, як правило, двоярусний: у першому ярусі домінує чорниця (до 80%), другий сформований сфагновими мохами.

Видовий склад. *Abies alba*, *Betula pubescens*, *Calamagrostis villosa*, *Caltha laeta*, *Deschampsia cespitosa*, *Equisetum sylvaticum*, *Filipendula ulmaria*, *Homogone alpina*, *Hyperzia selago*, *Lycopodium annotinum*, *Maianthemum bifolium*, *Picea abies*, *Populus tremula*, *Rhodococcum vitis-idea*, *Sorbus aucuparia*, *Vaccinium myrtillus*, *Sphagnum* sp.sp.

Поширення. Оселища цього типу на території Сколівських Бескидів трапляються рідко, невеликими за площею ділянками у верхньому лісовому поясі в діапазоні висот 1000-1300 (1500) м н.р.м.

Загрози. Порушення гідрологічного режиму під час проведення рубок.

Природоохоронне значення. Угрупування мають важливе водорегулювальне та ландшафто-утворювальне значення. Компонентами їх видового складу є види, що включені до "Червоної книги України" (2009). Оселища мають також наукове та практичне (лісівниче) значення, оскільки розширюють уявлення про екологічну амплітуду формування чистих ялинових угруповань в Українських Карпатах.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП "Сколівські Бескиди".

50. Високогірні смерекові ліси на верхній межі поширення.

Natura 2000: 9410 Ацидофільні ліси з *Picea* від монтанного до альпійського поясів (*Vaccinio-Piceetea*) / Acidophilous *Picea* forests of the montane to alpine levels (*Vaccinio-Piceetea*).

Emerald: 42.21 Alpine and Carpathian subalpine spruce forest.

EUNIS: G3.1B Alpine and Carpathian sub-alpine [*Picea*] forests.

CORINE: 42.21 Alpine and Carpathian subalpine spruce forests.

Pal. Hab.: 42.21:26 Carpathian subalpine *Soldanella* spruce forest. (42.21-42.23, 42.25).

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Клас *Vaccinio-Piceetalia* Br.-Bl. 1939, All. *Piceion abietis* Pawł. et all. 1928, Sall. *Vaccinio-Abietenion* Oberd. 1962, Ass. *Abieti-Piceetum (montanum)* Szaf., Pawł. et Kulcz. 1923 em. J. Mat. 1978, ? com. *Abies alba* cult., Sall. *Vaccinio-Piceenion* Oberd. 1957, Ass. *Calamagrostio villosae-Piceetum* (R. Tx. 1937) Hartm. ex Schlüter 1966, ? com. *Picea abies* cult., ? com. *Betula pendula-Calamagrostis villosa*.

Домінантна класифікація. *Abieto (albae)-Piceetum (abietis) calamagrostidosum (villosae)*; *Abietum (albae) nudum*; *Piceetum (abietis) calamagrostidosum (villosae)*; *Piceetum (abietis) oxalidosum (acetosellae)*; *Piceetum (abietis) nudum*; *Betuletum (pendulae) calamagrostidosum (villosae)*, *Piceetum (abietis) vaccinioso (myrtilli)-dicranosum*.

Лісова типологія. С2БкЯцСм – свіжа буково-ялицева сурамінь; С3БкЯцЯл – волога буково-ялицева сурамінь; С3БкСм – волога букова сурамінь; D3БкСм – волога букова рамінь; С2 ЯцСм – свіжа ялицева смечина; С3ЯцСм – волога ялицева смечина; D2 БкЯл – свіжа букова смечина; С2 Яц – свіжа яличина; С2 См – свіжа смечина.

Структура та екологічна характеристика. Високогірні монодомінантні смерекові ліси на верхній межі лісу з бідним флористичним складом ацидофільних видів. Формують верхню межу лісу на схилах різної експозиції, в крайніх для існування лісової рослинності умовах. Приурочені до щербенистих, скелястих, середньоглибоких оліготрофних бурих лісових та опідзолених ґрунтів, здебільшого добре дренованих. Характерним є виражений, але розріджений ярус підліску. Флористичний склад трав'яного ярусу бідний, у ньому переважають оліготрофні ацидофільні види. Характерним є добре сформований моховий покрив.

Видовий склад. *Abies alba*, *Athyrium filix-femina*, *Betula pendula*, *Calamagrostis villosa*, *Corallorhiza trifida*, *Corylus avellana*, *Dryopteris carthusiana*, *D. dilatata*, *Fagus sylvatica*, *Galeobdolon luteum*, *Galium intermedium*, *Goodiera repens*, *Huperzia selago*, *Listera cordata*, *Lonicera nigra*, *Luzula luzuloides*, *Lycopodium annotinum*, *L. clavatum*, *Maianthemum bifolium*, *Oxalis acetosella*, *Picea abies*, *Polygonatum verticillatum*, *Polypodium vulgare*, *Rosa pendulina*, *Rubus hirtus*, *Solidago virgaurea*, *Sorbus aucuparia*, *Spiraea ulmifolia*, *Vaccinium myrtillus*; мохи: *Polytrichum commune*, *Leucobryum glaucum*, *Dicranum scoparium*.

Поширення. Такі оселища є типовими для території Сколівських Бескидів і частіше трапляються у південній частині регіону. Ближче до с. Славське вони утворюють кліматично зумовлений гірсько-рослинний пояс і здебільшого визначають верхню межу лісу.

Загрози. Вирубування, нераціональне ведення лісового господарства.

Природоохоронне значення. Мають важливе значення для збереження загального видового різноманіття фіто- й зообіоти регіону.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП “Сколівські Бескиди”.

51. Гірські сіровільхові ліси-галереї (*Alnion incanae*).

Natura 2000: 91E0 *Mixed ash-alder alluvial forests of temperate and Boreal Europe (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*).

Emerald: 44.2 Boreo-alpine riparian galleries.

EUNIS: G1.1/P-44.21 Montane grey alder galleries.

CORINE: 44.21 Montane grey alder galleries.

Pal. Hab.: 44.213 Hercynio-Carpathian grey alder galleries.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Alnion incanae* Pawłowski in Pawłowski et al. 1928, асоціації *Alnetum incanae* Ludi 1921, *Cardamino amarae-Alnetum incanae* Somsak 1961, *Piceo-Alnetum* Rubner ex Oberd. 1957.

Домінантна класифікація. Формация сіровільхових лісів (*Alneta incanae*), асоціації: *Alnetum (incanae) athyriosum (filixfeminae)*, *A. calthosum (palustris)*, *A. caricosum (brizoiditis)*, *A. dryopteridosum (filix-maris)*, *A. filipendulosum (ulmariae)*, *A. impatientosum (noli-tangeris)*, *A. matteucciosum (struthiopteris)*, *A. ercurialidosum (perennis)*, *A. petasitosum (albi)*, *A. petasitosum (kablikiana)*, *A. salviosum (glutinosa)*, *A. syringo (josikaeae)-calthosum (palustris)*, *A. syringo (josikaeae)-caricosum (brizoiditis)*, *A. syringo (josikaeae)-filipendulosum (ulmariae)*, *Piceeto (abietis)-Alnetum (incanae) impatientosum (noli-tangeris)*.

Зелена книга України. 54. Угрупування сіровільхових лісів (*Alneta incanae*) з домінуванням у травостой скополії карніолійської (*Scopolia carniolica*), асоціація сіровільховий ліс скополієвий *Alnetum (incanae) scopoliosum (carniolicae)*.

55. Угрупування сіровільхових лісів (*Alneta incanae*) з домінуванням у травостой страусового пера звичайного (*Matteuccia struthiopteris*), асоціація сіровільховий ліс страусовоперовий (*Alnetum (incanae) matteucciosum (struthiopteris)*).

56. Угрупування сіровільхових лісів (*Alneta incanae*) з домінуванням у травостой цибулі ведмежої (*Allium ursinum*), асоціація сіровільховий ліс ведмежоцибулевий (*Alnetum (incanae) alliosum (ursini)*).

57. Угрупування сіровільхових лісів угорськобузкових (*Alneta (incanae) syringosa (josikaeae)*), асоціації: сіровільховий ліс угорськобузковий (*Alnetum (incanae) syringosum (josikaeae)*), сіровільховий ліс угорськобузково-болотнокаложницевий (*Alnetum (incanae) syringoso (josikaeae)-calthosum (palustris)*), сіровільховий ліс угорськобузково-оголеногадючниковий (*Alnetum (incanae) syringoso (josikaeae)-filipendulosum (denudatae)*), сіровільховий ліс угорськобузково-трясучковидноосоковий (*Alnetum (incanae) syringoso (josikaeae)-caricosum (brizoiditis)*).

Лісова типологія. Сирий (C4Влс) і (C5Влс) мокрий сіровільхові сугруди.

Структура та екологічна характеристика. Гірські сіровільхові заплавні ліси галерейного типу з перемінним режимом зволоження ґрунту та переважанням у трав'яному ярусі нітрофільних гігомезофітів і мезогірофітів. Оселища сформовані на нижніх річкових терасах, а також на корінних схилах уздовж тимчасових малих водотоків, на знижених слабопохилих перезволожених ділянках із постійним зволоженням проточними водами, але без їх застоювання. Деревостан сформований вільхою сірою, у нижньому лісовому поясі з незначною домішкою вільхи чорної та ясена звичайного, а у верхньому – ялини європейської.

Видовий склад. *Alnus incana*, *Corylus avellana*, *Picea abies*, *Syringa josikaea*, *Aegopodium podagraria*, *Allium ursinum*, *Athyrium filix-femina*, *Caltha palustris*, *Chaerophyllum hirsutum*, *Chrysosplenium alternifolium*, *Cicerbita alpina*, *Cirsium oleraceum*, *Crocus heuffelianus*, *Doronicum austriacum*, *Festuca gigantea*, *Filipendula denudata*, *Galanthus nivalis*, *Impatiens noli-tangere*, *Matteuccia struthiopteris*, *Melandrium dioicum*, *Petasites albus*, *Ranunculus platanifolius*, *Salvia glutinosa*, *Scopolia carniolica*, *Stachys sylvatica*, *Stellaria nemorum*, *Veratrum album*.

Поширення. Такі оселища часто трапляються у лісовому поясі Українських Карпат від передгір'я до висоти 1200 м н.р.м.

Загрози. Ураховуючи погіршення повеневої ситуації в Українських Карпатах, доцільно запобігати процесу трансформації оселищ внаслідок випасання та вирубування чагарників.

Природоохоронне значення. Угрупування оселищ, формуючи водоохоронну смугу вздовж потоків, струмків, річок, мають важливе водорегулююче значення. У рослинному покриві оселищ росте є низка видів, уключених до "Червоної книги України" (2009).

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняються на території НПП "Сколівські Бескиди".

52. Болотні смерекові ліси.

Natura 2000: 91 DO* Bog woodland.

Emerald: 44.À Birch and conifer mire woods.

EUNIS: 63.E6 Nemoral bog Picea woods.

CORINE: 44.À4 Sphagnum spruce woods.

Pal. Hab.: 44.À4 Mire spruce woods.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Piceion excelsae* Pawłowski in Pawłowski et al. 1928: *Sphagno palustris-Piceetum* (Svoboda 1939) Šomšák 1979.

Домінантна класифікація. Формація Piceeto (abietis)-sphagneta mesotrophica, асоціації: Piceetum sphagnosum, Piceetum polytrichoso-sphagnosum, Piceetum mirtilloso-eriphorosum-sphagnosum, Piceetum mirtilloso-sphagnosum; формація Piceeto-Abieta, асоціації: Abieto-Piceetum vaccinosum (myrtilli), Abieto-Piceetum sphagnosum.

Структура та екологічна характеристика. Болотні смеречини на кислому підґрунті у вологих і прохолодних гірських регіонах, на глейових або органогенних ґрунтах на висотах 700-1100 м н.р.м. Пов'язані з високим рівнем стояння підземних вод. На поверхні як правило нагромаджені малорозкладені рослинні рештки і грубий гумус з ознаками оторфовування (подекуди утворюється шар торфу до 1 м потужністю). Представлені на рівних ділянках, подекуди з незначним поверхневим ухилом – переважно на рівних днах долин, потоків, джереловищ, флювіальних терас, по краях торфовищ. Деревостан незімкнений, часто сильно розріджений. Древа

здебільшого низькорослі (через постійне підтоплення), угруповання флористично бідні. Проективне покриття трав'яних судинних рослин незначне, натомість покриття сфагнових мохів досягає іноді 90%.

Видовий склад. *Betula pubescens*, *B. pendula*, *Picea abies*, *Sorbus aucuparia*, *Calamagrostis villosa*, *Carex canescens*, *C. vesicaria*, *Empetrum nigrum*, *Equisetum sylvaticum*, *Eriophorum angustifolium*, *E. vaginatum*, *Ledum palustre*, *Luzula luzuloides*, *Lycopodium annotinum*, *Rhodococcum vitis-idaea*, *Salix aurita*, *S. silesiaca*, *Trientalis europaea*, *Vaccinium myrtillus*, *V. uliginosum*; з мохоподібних представлені *Polytrichum commune*, *Sphagnum palustre*, *Sph. girgensohnii*, *Sph. capillifolium*, *Sph. centrale*, *Sph. squarrosum*.

Поширення. Зрідка трапляються у вузьких річкових і прохідних долинах регіону, найбільший масив в урочищі Селище.

Загрози. Неконтрольоване рекреаційне використання територій, зміни гідрорежиму через будівництво рекреаційних об'єктів, доріг, прокладання туристичних стежок без урахування їх впливу на гідрорежим території й розвиток геоморфологічних процесів.

Природоохоронне значення. Реліктові типи оселищ, що є притулком низки гігро- й гідрофільних видів рослин і тваринних організмів, зокрема безхребетних (комах). Мають важливе водорегуляційне, ґрунтозахисне й протиерозійне значення.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП "Сколівські Бескиди".

53. Ялицеві та смереково-ялицеві ліси монтанного та альпійського поясів.

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: G3.1 (*Abies*) and (*Pinus*) woodland.

CORINE: 42.1 Fir forests.

Pal. Hab.: 42.11 Neutrophile medio-European fir forests; 42.12. Calciphile medio-European fir forests; 42.13 Acidophile medio-European fir forests.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Fagion* Luquet 1926, підсоюз *Galio rotundifolii-Abietenion* Oberd. 1962: *Galio rotundifolii-Abietetum* Wraber (1955) 1959. – Союз *Oxalido-Piceion* (Krajina 1934) Biezina et Hadač 1962, підсоюз *Oxalido-Abietenion* (Březina et Hadač 1962) Pass. 1978: *Prenantho-Abietetum* Hadač 1965, *Adenostylo-Abietetum* Kuoch 1954, *Arunco-Abietetum* Fajmonova 1984, *Calamagrostio arundinaceae-Abietetum* Horvat 1950, *Calamagrostio variaae-Abietetum* (Sillinger 1933) Fajmonova 1976, *Circaeio alpinae-Abietetum* Somsak 1982. – Союз *Piceion excelsae* Pawłowski in Pawłowski et al. 1928, *Vaccinio-Abietenion* Oberd. 1962: *Bazzanio-Abietetum* (Kuoch 1954) Ellenberg et Klotzli 1972, *Blechno-Abietetum* Horvat 1950, *Calamagrostio villosae-Abietetum* Ellenberg et Klotzli 1972, *Dryopterido dilatatae-Abietetum* (Kuoch 1954) Ellenberg et Klotzli 1972, *Equiseto sylvatici-*

Abietetum Moor 1952, *Luzulo-Abietetum* Oberd. 1957, *Soldanello hungaricae* *Abietetum* Somsak 1982.

Домінантна класифікація. Асоціації *Abietum* (albae) *caricosum* (silvaticae), *Abietum* (albae) *stellarium* (holosteae), *Abietum* (albae) *oxalidosum* (acetosellae), *Abietum* (albae) *nudum*, *Piceetum* (abietis)-*Abietum* (albae) *vaccinosum* (myrtilli), *Piceetum* (abietis)-*Abietum* (albae) *galiosum* (odorati), *Piceetum* (abietis)-*Abietum* (albae) *symphytosum* (cordatae), *Piceetum* (abietis)-*Abietum* (albae) *dryopteridosum* (filix-maris), *Piceetum* (abietis)-*Abietum* (albae) *dentariosum* (glandulosae), *Piceetum* (abietis)-*Abietum* (albae) *luzulosum* (silvaticae), *Piceetum* (abietis)-*Abietum* (albae) *oxalidosum* (acetosellae).

Лісова типологія. Свіжий ялиново-буковий суяличник (С2-ЯлБкЯц); вологий буково-ялиновий суяличник (С3-БкЯлЯц); сирий ялиновий суяличник (С4-ЯлЯц); вологий буково-ялиновий яличник (Д3-БкЯлЯц); вологий (Д3-Яц) і сирий (Д4-Яц) яличник.

Структура та екологічна характеристика. Чисті ялицеві або мішані ліси з домінуванням ялиці за участі інших дерев, найчастіше смереки. В екологічно різних угрупованнях, де едифікатором є ялиця, можна виокремити три типи. Першим типом є ялицеві ліси, на флішах, де ґрунтові умови обмежують розповсюдження бука. Цей варіант оселища сформувався на висотах 400-700 м н.р.м., на пологих схилах різних експозицій, у низинах із застійним режимом зволоження і на буроземах важкого механічного складу. Підлісок, принаймні його нижні яруси, сформований евтрофними видами. Другим типом є мезотрофні ялицеві ліси в найвищих висотних положеннях поширення ялиці, де бук представлений як незначна домішка у другому-третьому ярусах. Третім типом є смереково-ялицеві ліси високогірських локалітетів на ненасичених буроземах, часто опідзоленних. У трав'яній синузії домінують оліготрофні та ацидофільні види. Деревостани цього типу оселищ мають складну структуру, утворені трьома, рідше чотирма ярусами. У першому ярусі домінує ялиця біла й тільки подекуди присутні окремі особини смереки. У другому ярусі також переважає ялиця, поодинокі представлені ялина й бук, рідше – граб звичайний та явір. Третій і четвертий яруси формує зі значною перевагою ялиця разом з ялиною, буком або грабом. У підліску поодинокі трапляються бузина червона, жимолость чорна і горобина звичайна. Добре розвинений підріст, видовий склад якого подібний до третього ярусу. Для всіх типів ялицевих лісів характерний низький трав'яний покрив, який утворюють окремі рослини чи їх біогрупи в прогалинах деревостану.

Видовий склад. *Abies alba*, *Acer pseudoplatanus*, *A. platanooides*, *Aegopodium podagraria*, *Asperula odorata*, *Athyrium filix-femina*, *Fagus sylvatica*, *Carex silvatica*, *Carpinus betulus*, *Dentaria glandulosa*, *Dryopteris filix-max*, *Galium odoratum*, *Hepatica nobilis*, *Lilium martagon*, *Lonicera nigra*, *Luzula sylvatica*, *Mercurialis perennis*, *Oxalis acetosella*, *Picea abies*, *Polygonatum verticillatum*, *Rubus hirtus*, *Sambucus racemosa*, *Stellaria holostea*, *Symphytum cordatum*, *Vaccinium myrtillus*.

Поширення. У Сколівських бескидах цей тип оселища трапляється рідко через практично повне зведення лісів з домінуванням ялиці. Діапазон висотного поширення в межах 400-700 м н.р.м.

Загрози. Основною загрозою оселищу є зміни гідрологічного режиму, а також надмірні вирубки.

Природоохоронне значення. Цей тип оселища формує умови існування для окремих ендемічних видів рослин, а також низки видів, що включені до “Червоної книги України” (2009).

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП “Сколівські Бескиди”.

54. Чисті та мішані хвойні ялицеві ліси.

Natura 2000: –

Emerald: 41.1 Beech forests; 41.13 Neutrophilous beech forests.

EUNIS: G1.63 Medio-European neutrophile *Fagus* forests.

CORINE: 41.13 Neutrophilous beech forests.

Pal. Hab.: 41.13 Medio-European neutrophile beech forests.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Fagion* Luquet 1926, SALL. *Eu-Fagenion* Oberd. 1957: *Carici pilosae-Fagetum* Oberd. 1957, *Dentario bulbiferae Fagetum* (Zlatnik 1935) Hartmann 1953, *Dentario enneaphylli-Fagetum* Oberd. ex W. et A. Matuszkiewicz 1960, *Dentario glandulosae-Fagetum* Matuszkiewicz ex Guzikowa et Kornas 1969, *Symphyto cordati-Fagetum* Magic 1978, *Melittio-Fagetum* Soó (1962) 1971.

Домінантна класифікація. Асоціації *Abietum* (albae) *athyriosum* (*filixfeminae*), *Abietum* (albae) *caricosum* (*silvaticae*), *Abietum* (*sylvaticae*) *asperuloso-caricosum* (*silvaticae*), *Abietum* (albae) *dentariosum* (*glandulosae*), *Abieto* (albae)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *caricosum* (*pilosae*), *Abieto* (albae)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *dentariosum* (*glandulosae*), *Abieto* (albae)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *galiosum* (*odorati*), *Abieto* (albae)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *symphytosum* (*cordatae*), *Abieto* (albae)-*Piceeto* (*abietis*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *dentariosum* (*glandulosae*), *Abieto* (albae)-*Piceeto* (*abietis*)-*Fagetum* (*sylvaticae*) *galiosum* (*odorati*).

Лісова типологія. Свіжий ялиново-буковий суяличник (С2-ЯлБкЯц); вологий буково-ялиновий суяличник (С3-БкЯлЯц); сирий ялиновий суяличник (С4-ЯлЯц); вологий буково-ялиновий яличник (Д3-БкЯлЯц); вологий (Д3-Яц) і сирий (Д4-Яц) яличник.

Структура та екологічна характеристика. Деревостани складної структури утворені трьома (рідко – чотирма) ярусами. У першому ярусі переважно домінує ялиця біла й тільки подекуди присутні окремі стовбури ялини звичайної чи бука лісового. У другому ярусі також переважає ялиця, окремими деревами представлені ялина й бук. Третій ярус також формує ялиця разом з буком і ялиною. Підлісок розріджений. Добре розвинений підріст, видовий склад якого подібний до третього ярусу. Травостій утворюють окремі рослини, які формують біогрупи тільки в прогалинах

деревостану. Оселища формуються на висотах 300-700 м н.р.м., на пологих схилах різних експозицій, у низинах із застійним режимом зволоження, на буроземах важкого механічного складу.

Видовий склад. *Abies alba*, *Acer platanoides*, *Aegopodium podagraria*, *Asperula odorata*, *Fagus sylvatica*, *Carex silvatica*, *Dentaria glandulosa*, *Galium odoratum*, *Lilium martagon*, *Lonicera nigra*, *Mercurialis perennis*, *Oxalis acetosella*, *Polygonatum verticillatum*, *Rubus caesius*, *Sambucus racemosa*, *Stellaria holostea*, *Symphytum cordatum*.

Поширення. Оселище поширене в регіоні спорадично. Діапазон висотного поширення, здебільшого, у межах 300-500 м н.р.м.

Загрози. Основною загрозою існуванню оселища є зміни гідрологічного режиму та нераціональне ведення лісового господарства.

Природоохоронне значення. Цей тип оселища має важливе значення для збереження загальної видової різноманітності зоо- та фітобіоти регіону, зокрема деяких видів, що включені до “Червоної книги України” (2009).

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП “Сколівські Бескиди”.

55. Ялицево-буково-смерекові мішані ліси.

Natura 2000: –

Emerald: 41.1 Beech forests; 41.13 Neutrophilous beech forests.

EUNIS: G1.63 Medio-European neutrophile *Fagus* forests.

CORINE: 41.13 Neutrophilous beech forests.

Pal. Hab.: 41.13 Medio-European neutrophile beech forests.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Fagion* Luquet 1926, SAll. *Eu-Fagenion* Oberd. 1957: *Carici pilosae-Fagetum* Oberd. 1957, *Dentario bulbiferae Fagetum* (Zlatnik 1935) Hartmann 1953, *Dentario glandulosae-Fagetum* Matuszkiewicz ex Guzikowa et Kornas 1969, *Symphyto cordati-Fagetum* Magic 1978, *Melittio-Fagetum* Soó (1962) 1971.

Домінантна класифікація. Асоціації: *Fageto (sylvaticae)-Abietum (albae) caricosum (sylvaticae)*, *Fageto (sylvaticae)-Abietum (albae) stellarium (holostea)*, *Fageto (sylvaticae)-Abietum (albae) dentariosum (glandulosae)*, *Fageto (sylvaticae)-Abietum (albae) galiosum (odorati)*, *Fageto (sylvaticae)-Abietum (albae) symphytosum (cordatae)*.

Зелена книга України. –

Лісова типологія. Вологий буковий (С3-БкЯц) і дубово-буковий (С-ЗБкЯц) суяличники; свіжий (D2-БкЯц) і вологий (D3-БкЯц) букові яличники; вологий дубово-буковий (D3-ДБкЯц) і грабово-буковий (D3-ГБкЯц) яличники.

Структура та екологічна характеристика. Тип оселища представлений на висотах від 300 до 1200 м н.р.м. на відносно пологих схилах різних експозицій, в елементах рельєфу із застійним режимом зволоження на буроземах важкого механічного складу. Деревостани складної структури

утворені двома або трьома ярусами. У першому ярусі переважно домінує ялиця біла і часто присутній бук лісовий, рідше – дуб звичайний. У другому ярусі також переважає ялиця, окремими деревами представлені бук, граб звичайний і явір. Третій ярус також формує ялиця разом з буком, явором, кленом гостролистим чи грабом. Підлісок розріджений. Добре розвинений підріст. Травостій утворюють окремі рослини, які формують біогрупи тільки в прогалинах деревостану.

Видовий склад. *Abies alba*, *Acer pseudoplatanus*, *A. platanoides*, *Aegopodium podagraria*, *Asperula odorata*, *Fagus sylvatica*, *Carex silvatica*, *Carpinus betulus*, *Corylus avellana*, *Dentaria glandulosa*, *Galeobdolon letum*, *Galium odoratum*, *Quercus robur*, *Hepatica nobilis*, *Lilium martagon*, *Lonicera nigra*, *Mercurialis perennis*, *Oxalis acetosella*, *Polygonatum verticillatum*, *Rubus caesius*, *Sambucus racemosa*, *Stellaria holostea*, *Symphytum cordatum*.

Поширення. Оселище поширене в регіоні до висот 1200 м н.р.м., де власне буково-ялицево-смерекові та ялицево-буково-смерекові ліси утворюють рослинну смугу.

Загрози. Основною загрозою оселищу є зміни гідрологічного режиму. У Бескидах смуга мішаних ялицево-буково-смерекових лісів була значно фрагментована внаслідок лісогосподарської діяльності й цей тип оселища нині є досить рідкісним.

Природоохоронне значення. Має важливе значення для збереження загального видового різноманіття фіто- й зообіоти регіону. Крім того він є середовищем існування низки видів птахів та мікромамалій, які належать до різних природоохоронних категорій.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП “Сколівські Бескиди”.

56. Березові рідколісся на торфовищах.

Natura 2000: 91D0* Bog woodland.

Emerald: 44.À Birch and conifer mire woods.

EUNIS: G1.51 Sphagnum-Betula woods.

CORINE: 44.À1 Sphagnum birch woods.

Pal. Hab.: 44.À1 Sphagnum birch woods.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Betulion pubescentis* Lohmayer et R. Tx. in R. Tx. 1955: *Betuletum pubescentis* R. Tx. 1937.

Домінантна класифікація. Формация *Betuleto (pubescentis)-Sphagneta mesotrophica*, асоціації: *Betuletum molinoso (caeruleae)-sphagnosum (fallacis)*, *Betuletum molinoso-sphagnosum*; формация *Betuleta pubescentis*, асоціації: *Betuletum molinoso (caeruleae)-polytrichosum*, *B. franguloso (alni)-caricosum (cinereae)*, *B. franguloso (alni)-molinosum (caeruleae)*.

Лісова типологія. Сирий сосновий субір (B4-C) і мокрий сосновий субір (B5-C).

Структура та екологічна характеристика. Мезотрофні до оліготрофних

угруповання берези пухнастої з крушиною, а нерідко й з домішкою ялини, які найчастіше трапляються по краях торфових боліт (торфовищ) або в природних депресіях і пониженнях на оглеєних опідзолених ґрунтах. Території підтоплюються дощовими водами, завдяки яким, здебільшого, підтримується підвищена обводненість. Деревостан розріджений, зі світловою повнотою 0,3-0,5, а проективне покриття трав'яного ярусу менше, ніж покриття мохоподібних. Основу трав'яного покриву становлять сфагнові мохи зі значною домішкою болотних листяних мохів.

Видовий склад. *Betula pubescens*, *Frangula alnus*, *Picea abies*, *Pinus sylvestris*, *Carex cinerea*, *Comarum palustre*, *Dryopteris carthusiana*, *Eriophorum vaginatum*, *Molinia caerulea*, *Oxycoccus palustris*, *Trientalis europaea*, *Vaccinium myrtillus*; мохи: *Calliergon stramineum*, *Polytrichum strictum*, *Sphagnum fallax*, *Sph. flexuosum*, *Sph. magellanicum*, *Sph. palustre*, *Sph. squarrosum*, *Warnstorfia exannulata*, *W. fluitans*.

Поширення. Цей тип оселища є дуже рідкісним у регіоні. Представлений на незначних площах по периферії верхових і перехідних боліт, наприклад в урочищах Журавлине, Селище та ін.

Загрози. Основною загрозою оселищу є зміна режиму обводнення, рекреаційне навантаження.

Природоохоронне значення. Відіграє важливе водоохоронне й ландшафтоформувальне значення, є осередком низки рідкісних і зникаючих болотних видів, які ростуть у Карпатах на межах ареалів або в ізольованих локалітетах.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Охороняють на території НПП "Сколівські Бескиди".

АНТРОПОГЕННІ ТИПИ ОСЕЛИЩ

57. Ділянки з рудеральною ксеромезофільною рослинністю (поза межами територій забудови).

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: –

CORINE: 87.2 Ruderal communities.

Pal. Hab.: J1.52 Weed communities of recently abandoned urban and suburban constructions; J3.31 Weed communities of recently abandoned extraactive industrial sites; J4.1 Weed communities of transport networks and other constructed hard-surfaced areas; J6.1 Weed communities of waste deposits.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Усі угруповання союзів *Sisymbrium officinalis* R. Tx., Lohmeyer et Preising in R. Tx. 1950, *Atriplicion nitentis* Passarge 1978, *Malvion neglectae* (Gutte 1966) Hejný 1978, *Salsolion ruthenicae* Philippi 1971, *Eragrostio-Polygonion arenastris* Couderc et Izco ex Čarni et Mucina

1997, *Onopordion acanthii* Br.-Bl. et R. Tx. ex Klika et Hadač 1944, *Dauco-Melilotion* Görs 1966, *Convolvulo-Agropyron repentis* Görs 1966; з союзів *Arction lappae* R. Tx. 1937: *Leonuro-Ballotetum nigrae* Slavnić 1951, *Arctietum lappae* Felföldy 1942, *Hyoscyamo-Conietum maculati* Slavnić 1951, *Matricario-Polygonion arenastri* T. Müller in Oberd. 1971, *Saginion procumbentis* R. Tx. et Ohba in Géhu et al. 1972.

Структура та екологічна характеристика. Як правило, утворюється на місці інтенсивної господарської діяльності, де поверхня ґрунту була тривало пошкоджена. Формується на ґрунтах переважно зонального типу, з трансформованими (або знищеними) гумусовими горизонтами та інколи включеннями антропогенного сміття. В окремих випадках оселище може формуватися на ґрунтових субстратах антропогенного походження, на місці або біля територій різного виду господарської діяльності. Для цього типу оселища характерний низький рівень ґрунтових вод. Фітосередовище оселища формують трав'яні нітрофільні ксеромезофільні угруповання.

Видовий склад. *Ambrosia artemisiifolia*, *Anchusa officinalis*, *Artemisia absinthium*, *Atriplex tatarica*, *Ballota nigra*, *Berteroa incana*, *Bromus inermis*, *B. sterilis*, *B. tectorum*, *Carduus acanthoides*, *Cirsium vulgare*, *Daucus carota*, *Digitaria sanguinalis*, *Echium vulgare*, *Elytrigia repens*, *Hordeum murinum*, *Lactuca serriola*, *Leonurus cardiaca*, *Lepidium ruderales*, *Malva neglecta*, *M. pusilla*, *Medicago lupulina*, *Melilotus officinalis*, *M. albus*, *Oenothera biennis*, *Onopordum acanthium*, *Picris hieracioides*, *Polygonum aviculare* agg., *Reseda lutea*, *Saponaria officinalis*, *Silene latifolia*, *Sisymbrium altissimum*, *S. loeselii*, *Tanacetum vulgare*, *Verbascum densiflorum*.

Поширення. Дуже розповсюджений тип оселища, трапляється в антропогенно змінених місцях – на узліссях, обабіч доріг, поблизу населених пунктів, обабіч полів, господарських споруд, біля смітників.

Загрози. Засмічення та інвазія адвентивних видів.

Природоохоронне значення. Рудеральні угруповання мають ґрунтозахисне й ґрунотвірне значення, а також є важливими осередками для існування безхребетних.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Спеціальних заходів збереження не потребує.

58. Території забудови (селітебні).

Natura 2000: –

Emerald: E5.1. Anthropogenic herb stands.

EUNIS: –

CORINE: 82.2 Ruderal communities.

Pal. Hab.: 82.2 Ruderal communities.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Фрагментарно рослинні угруповання союзу *Dauco-Melilotion* Görs 1966, зокрема *Convolvulo-Agropyron repentis* Görs 1966; із союзів *Arction lappae* R. Tx. 1937 – *Leonuro-Ballotetum nigrae* Slavnić

1951, *Arctietum lappae* Felföldy 1942, *Hyoscyamo-Conietum maculati* Slavnić 1951, *Matricario-Polygonion arenastri* T. Müller in Oberd. 1971, *Saginion procumbentis* R. Tx. et Ohba in Géhu et al. 1972.

Структура та екологічна характеристика. Оселище формують рудеральні угруповання переважно термофільних гемікриптофітів, що утворюють, часом, щільні зарості. Формуються на ґрунтах антропогенного походження – урбаногрунти та урбаноземи. Дуже рідко оселище формується на ґрунтах природного походження, проте розвиток забудови з часом призводить до деградації ґрунтового покриву оселища.

Видовий склад. *Amaranthus retroflexus*, *Arctium lappa*, *Chenopodium album* agg., *Convolvulus arvensis*, *Melilotus officinalis*, *Plantago major*, *Portulaca oleracea*.

Поширення. Дуже розповсюджений тип оселища в межах усіх населених пунктів.

Загрози. Засмічення та інвазія адвентивних видів.

Природоохоронне значення. Оселища цього типу не мають вагомого природоохоронного значення, проте можуть бути осередками проживання окремих видів безхребетних.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Спеціальних заходів збереження не потребує.

59. Осипища кар'єрів.

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: –

CORINE: 82.2 Field margin cropland; 82.3 Extensive cultivation.

Pal. Hab.: 11.5 Bare tilled, fallow or recently abandoned arable land.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Eragrostion* R. Tx. ex Oberd. 1954: *Portulacetum oleraceae* Felföldy 1942, *Tribulo-Tragetum* Soó et Timár 1955, *Hibisco-Eragrostietum* Soó et Timár 1957 p.p.

Структура та екологічна характеристика. Це піськово-глиново-кам'янисті осипища кар'єрів зі значною динамікою субстрату внаслідок антропогенних та ерозійних впливів. Оселище приурочене до породних субстратів, які сформовані подрібненими материнськими та (або) підстилаючими відкладами. Вони не структуровані та ерозійно нестійкі. Рослинний покрив оселища є досить бідний за видовим складом, з максимальним покриттям до 20-30%, проте переважно, не більше 1-5%, що залежить від крутизни схилу кар'єра.

Видовий склад. *Amaranthus retroflexus*, *Cynodon dactylon*, *Eragrostis minor*, *Digitaria sanguinalis*, *Chenopodium album* agg., *Portulaca oleracea*, *Senecio viscosus*, *Setaria viridis*.

Поширення. Фрагментарно поширений тип оселища, трапляється здебільшого у нижньому та середньому лісовому поясах.

Загрози. Створення смітників та постійне руйнування схилів унаслідок стихійного та нерегульованого відбору пісково-глиняної суміші.

Природоохоронне значення. Оселища цього типу мають ґрунтозахисне й ґрунтотвірне значення, а також є важливими осередками проживання великої кількості видів безхребетних.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Спеціальних заходів збереження не потребує.

60. Ділянки з антропогенними субстратами (сміттєзвалища).

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: –

CORINE: 82.2 Field margin cropland; 82.3 Extensive cultivation.

Pal. Hab.: I1.5 Bare tilled, fallow or recently abandoned arable land.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Чітка фітоценологічна класифікація для цього оселища не розроблена.

Структура та екологічна характеристика. Оселище приурочене до субстратів антропогенного походження (промислове та побутове сміття) з мінімальним поживним потенціалом, які за умов припинення антропогенної трансформації або проведення рекультивативної здатні створити середовище для формування специфічних рослинних угруповань. Трапляється процес бродіння у нижніх шарах високомінералізованих субстратів оселища. Є осередком натуралізації та розповсюдження інвазійних видів рослин. Трапляється значна кількість рудеральних видів.

Видовий склад. *Amaranthus retroflexus*, *Cynodon dactylon*, *Sambucus ebulus*, *Xanthium albinum*, *Urtica dioica*.

Поширення. Розповсюджений тип оселища.

Загрози. Оселище становить певну загрозу для довкілля як джерело інвазійних видів.

Природоохоронне значення. Оселища цього типу мають ґрунтозахисне і ґрунтотвірне значення, а також є значними осередками біорізноманіття, зокрема, безхребетних і мікробних організмів.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Цей тип оселищ не потребує спеціальних заходів збереження, проте потребує господарських заходів для вирішення проблеми сміттєзвалищ поблизу природних об'єктів. Становить небезпеку для багатьох рідкісних видів тварин.

61. Сільськогосподарські угіддя екстенсивного типу господарювання.

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: –

CORINE: 82.2 Field margin cropland; 82.3 Extensive cultivation.

Pal. Hab.: II.5 Bare tilled, fallow or recently abandoned arable land.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Усі угруповання союзів *Caucalidion lappulae* (R. Tx. 1950) von Rochow 1951, *Sherardion* Kropáč et Hejný in Kropáč 1978, *Veronico-Euphorbion* Sissingh ex Passarge 1964, *Scleranthion annui* (Kruseman et Vlieger 1939) Sissingh in Westhoff et al. 1946, *Spergulo-Oxalidion* Görs in Oberd. et al. 1967, *Panico-Setarion* Sissingh in Westhoff et al. 1946.

Структура та екологічна характеристика. Сформоване на ґрунтах природного походження з залишковими ознаками інтенсивного сільськогосподарського використання. Сюди належать сільськогосподарські угіддя екстенсивного типу господарювання, зокрема краї полів, нещодавно закинуті поля та сади тощо.

Видовий склад. *Adonis aestivalis*, *Agrostemma githago*, *Anagallis arvensis*, *Anthemis arvensis*, *Apera spica-venti*, *Avena fatua*, *Caucalis platycarpus*, *Consolida regalis*, *Galeopsis tetrahit*, *Chenopodium polyspermum*, *Lathyrus tuberosus*, *Myosotis arvensis*, *Neslia paniculata*, *Papaver rhoeas*, *Ranunculus arvensis*, *Raphanus raphanistrum*, *Scleranthus annuus*, *Sinapis arvensis*, *Sonchus arvensis*, *S. asper*, *Spergula arvensis*, *Stellaria media*, *Thlaspi arvense*, *Trifolium arvense*, *T. campestre*, *Veronica agrestis*, *V. arvensis*, *V. persica*, *Vicia hirsuta*, *Viola arvensis*.

Поширення. Розповсюджений тип оселища.

Загрози. Засмічення та вирубування фруктових дерев.

Природоохоронне значення. Оселище має ґрунтозахисне й ґрунтотвірне значення, а також є важливим осередком біорізноманіття, зокрема для видів безхребетних. Закинуті сади є важливим осередком збереження та примноження місцевих фруктовоягідних сортів.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Цей тип оселищ не потребує спеціальних заходів збереження.

62. Луки інтенсивного типу господарювання.

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: II.1 Intensive unmixed crops, I 1.2 Mixed crops of marked gardens and horticulture, II.5 Bare tilled, fallow or recently abandoned arable land.

CORINE: 82.11 Field crops, 82.12 Market gardens and horticulture, 87 Fallow land, waste places.

Pal. Hab.: 82.11 Field crops, 82.12 Market gardens and horticulture, 87 Fallow land, waste places.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Arrhenatherion elatioris* Koch 1926: *Arrhenatheretum elatioris* J. Braun 1915, *Trifolio-Festucetum rubrae* Oberd. 1957, *Poo-Trisetetum* Knapp 1951, *Potentillo albae-Festucetum rubrae* Blažková 1979, *Phyteumato-Festucetum* Passarge 1968.

Структура та екологічна характеристика. Оселище представлене на сільськогосподарських угіддях і є результатом заходів, спрямованих на отримання високого врожаю фітомаси. Характерне внесенням органічних і мінеральних добрив. Ґрунти оселища від дернових та дерновобуроземних до лучних та лучно-болотних ґрунтів. Періодично застосовують механічний обробіток ґрунту.

Видовий склад. *Alopecurus pratensis*, *Dactylis glomerata*, *Lolium multiflorum*, *Anthriscus sylvestris*, *Rumex obtusifolius*, *Holcus lanatus*, *Trisetum flavescens*.

Поширення. Розповсюджений тип оселища, здебільшого у межах населених пунктів.

Загрози. Засмічення та занесення рудеральних видів.

Природоохоронне значення. Оселища не має природоохоронного значення, проте окремі види безхребетних і ссавців можуть використовувати його як місце харчування.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Цей тип оселищ не потребує спеціальних заходів збереження.

63. Зруби з домінуванням чагарниково-деревного покриву.

Natura 2000: –

Emerald: –

EUNIS: G5.8 Recently felled areas.

CORINE: 31.87 Shrubby clearings.

Pal. Hab.: 31.872 Shrubby clearings.

ФІТОЦЕНОТИЧНА СКЛАДОВА:

Флористична класифікація. Союз *Sambuco-Salicion capreae* R. Tx. et Neumann in R. Tx. 1950: *Sambucetum racemosae* Noirfalise in Lebrun et al. ex Oberd. 1973, *Salicetum capreae* Schreier 1955.

Структура та екологічна характеристика. Оселище є природною сукцесією на чагарниково-деревній стадії. У флористичному складі поєднуються піонерні рослини та види первинної знищеної рослинності. Формується на лісових ґрунтах зонального типу, які зазнали агресивних, але короткочасових механічних трансформацій.

Видовий склад. *Betula pendula*, *Corylus avellana*, *Populus tremula*, *Sambucus nigra*, *S. racemosa*, *Salix caprea*, *S. silesiaca*, *Sorbus aucuparia*, *Athyrium filix-femina*, *Dryopteris filix-mas*, *Epilobium montanum*, *Fragaria vesca*, *Chamerion angustifolium*, *Rubus hirtus*, *R. idaeus*.

Поширення. Розповсюджений тип оселища, трапляється спорадично.

Загрози. Неефективне ведення господарства, недотримання режиму господарювання, засмічення, інвазія рудеральних видів.

Природоохоронне значення. Оселище має ґрунтозахисне й ґрунотвірне значення, а також є важливим етапом під час формування природної рослинності. Крім цього, є критично важливим елементом екологічної мережі.

Заходи збереження (якщо трапляється у ПЗФ). Рациональне вибіркове ведення рубок, підтримання відтворення типів лісу, які формують корінний рослинний покрив.

Висновки

Для території геоморфологічного району Сколівських Бескидів характерна висока оселищна різноманітність – виділено 63 типи оселищ (з них 7 антропогенні), які належать до 11 екологічних типів, та проаналізовано їх еколого-фітоценологічні характеристики. Значна частина виявлених оселищ (28 або 44%) є рідкісними, включені до переліку “Natura 2000” і потребують охорони не лише у межах Сколівських Бескидів, але й в Українських Карпатах загалом.

-
- ГЕОБОТАНІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ Української РСР / за ред. А. І. Барбарича. – К.: Наук. думка, 1977. – 303 с.
- ЗЕЛЕНА книга України / Ред. Я.П. Дідух – К.: Альтерпрес, 2009. – 448 с.
- КАГАЛО О. О., ВОРОНЦОВ Д. П., АНДРЕЄВА О. О. Доповнений конспект флори судинних рослин національного природного парку “Сколівські Бескиди” // Наукові основи збереження біотичної різноманітності. – 2011. – Том 2(9), № 1. – С. 87-182.
- НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК “Сколівські Бескиди”. Рослинний світ / [В. А. Соломаха, Д. М. Якушенко, В. О. Крамарець та ін.]. – К.: Фітосоціоцентр, 2004. – 240 с. – (Природно-заповідні території України. Рослинний світ).
- ОПРЕДЕЛИТЕЛЬ высших растений Украины. – К.: Наук. думка, 1987. – 548 с.
- ПРОЦЬ Б., КАГАЛО О. (ред.) Каталог типів оселищ Українських Карпат і Закарпатської низовини. – Львів: Меркатор, 2012. – 294 с.
- ЦИСЬ П. М. Геоморфологія УРСР. – Львів: Вид-во Львівського університету, 1962. – 224 с.
- ЧЕРВОНА КНИГА УКРАЇНИ. Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 900 с.

КАТАЛОГ ТИПОВ МЕСТООБИТАНИЙ СКОЛЕВСКИХ БЕСКИДОВ (ВОСТОЧНЫЕ КАРПАТЫ)

А. А. КАГАЛО, Д. П. ВОРОНЦОВ, О. О. АНДРЕЕВА, Б. Г. ПРОЦЬ

В статье представлен первый вариант каталога типов местообитаний геоморфологического района Сколевских Бескидов (Восточные Карпаты) и приведены их эколого-фитоценологические характеристики. Для территории Сколевских Бескидов выделено 63 типа местообитания, в том числе, 7 антропогенных, которые принадлежат к 11 экологическим группам. Значительная часть биотопов (28 или 44%) являются редкими, включены в программу “Natura 2000” и нуждаются в охране не только в пределах Сколевских Бескидов, но и в Украинских Карпатах в целом.

Ключевые слова: местообитания, инвентаризация, охрана, Карпаты, Сколевские Бескиды

CATALOGUE OF HABITAT TYPES OF THE SKOLIVSKI BESKYDY (EASTERN CARPATHIANS)

A. A. KAGALO, D. P. VORONTSOV, O. O. ANDRIEIEVA, B. G. PROTS

The first version of catalogue of habitat types of the Skolivski Beskydy geomorphological district (Eastern Carpathians) and their ecological and phytocenosis characteristics are presented. 63 habitat types (including 7 antropogenous ones) are fixed on the territory of Skolivski Beskydy, which belong to 11 ecological types. A significant part of habitats (28 or 44%) are rare, included in the "Natura 2000" and need protection not only within the Skolivski Beskydy, but in the Ukrainian Carpathians as a whole.

Key words: habitat types, inventory, preservation, Carpathians, Skolivski Beskydy

Надійшла 15.10.2013
Прийнята до друку 03.12.2013

КАГАЛО О. О. Інститут екології Карпат НАН України, вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна, e-mail: kagalo@mail.lviv.ua

KAGALO A. A. Institute of Ecology of the Carpathians NAS of Ukraine, 4 Kozelnytska St, Lviv, 79026, Ukraine; e-mail: kagalo@mail.lviv.ua

ВОРОНЦОВ Д. П. Інститут екології Карпат НАН України, вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна, e-mail: voronzoff@ukr.net

VORONTSOV D. P. Institute of Ecology of the Carpathians NAS of Ukraine, 4 Kozelnytska St, Lviv, 79026, Ukraine; e-mail: voronzoff@ukr.net

АНДРЕЄВА О. О. Інститут екології Карпат НАН України, вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна, e-mail: andrieieva.olga@gmail.com

ANDRIEIEVA O. O. Institute of Ecology of the Carpathians NAS of Ukraine, 4 Kozelnytska St, Lviv, 79026, Ukraine; e-mail: andrieieva.olga@gmail.com

ПРОЦЬ Б. Г. Державний природознавчий музей НАН України, вул. Театральна, 18, Львів, 79008, Україна, e-mail: bohdan.prots@gmail.com

PROTS B. G. State Museum of Natural History NAS of Ukraine, 18 Teatralna St, Lviv, 79008, Ukraine; e-mail: bohdan.prots@gmail.com